

«АБЕЛІКА БЕЗПЕКИ»

(для учнів 1-4 класів)

*Схвалено науково - методичною радою Київського обласного інституту
післядипломної освіти педагогічних кадрів
(протокол №1 від 23.02.2012 року)*

Абетка безпеки : Методична розробка // Упорядник:
В. Ю. Усик. – Переяслав - Хмельницький, 2012 – 93с.

Метою даної розробки є виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців). Поради про безпеку життя і здоров'я, написані у віршованій та прозовій формі, з відомими казковими героями, вчать дітей, як себе поводити в різних ситуаціях

Матеріал розробки може бути використаний вихователями дитячих навчальних закладів, вчителями початкових класів, а також батьками у вихованні своїх дітей.

ЗМІСТ

I. Фізична складова здоров'я

- 1.1. Гігієна школяра. Постава. Сидіння за партою. Хода..... 5
- 1.2. Правильна постава. Красива хода.
Казка про Грицика, який творив свою долю..... 9
- 1.3. Рости здоровим. Казка про дівчинку Бруднульку й прозору
мильну кульку..... 19
- 1.4. Віршовані казки. Лялька Катя. Теремок..... 26-27
- 1.5. Маша і мило. Муха-цокотуха. Курочка Ряба..... 28-31

II. Наодинці вдома

- 2.1. Куди дзвонити в разі небезпеки..... 32
- 2.2. Правила поведінки при намаганні проникнути в житло..... 33
- 2.3. Троє поросят..... 36

III. Безпека у побуті

- 3.1. Квітка вогню. Казка про білочок..... 37
- 3.2. П'єса-казка про поросяток Квік Хрюк, що сірники взяли до рук... 44
- 3.3. Солом'яний бичок..... 54
- 3.4. Про лисичку. Котик і Півник 56
- 3.6. Круть і Верть..... 57

IV. Безпека руху пішоходів

- 4.1. Дорога до школи. Бути на виду..... 58
- 4.2. Правила дорожнього руху. Казочка про Білочок..... 62

V. Особиста безпека

- 5.1. Правила поведінки для кожної дитинки..... 74
- 5.2. Казка про Михайлика та Горе-лихо..... 74
- 5.2. Де можна гратись на перерві і після школи, а де – ні!
Казочка про Вовченят..... 79

VI. На відпочинку

- 6.1. Казка про тисячу бід або про те, де гратися не слід..... 84

VII. Література 93

ВСТУП

Значення здоров'я важко переоцінити. Здоров'я — найперша необхідна умова успішного розвитку кожної людини, її навчання, праці, добробуту, створення сім'ї та виховання дітей. Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я — одна з найважливіших проблем сучасної школи. Пріоритетність оздоровчих функцій шкільної освіти зумовлена передусім вкрай негативними тенденціями, якими характеризується стан здоров'я дітей і молоді в нашій країні, що потерпає від наслідків Чорнобильської катастрофи, інших екологічних бід та економічної нестабільності.

Створення здорових і безпечних умов навчально-виховного процесу, запобігання травматизму його учасників — одне з основних завдань при організації навчально-виховного процесу. Важливим етапом у розв'язанні цього завдання є організація профілактичної, роз'яснювальної роботи серед учнів, вихованців щодо запобігання виробничого та побутового травматизму.

Статистика — річ вперта, і крива неприємних випадків, які трапляються з дітьми, росте вгору. Чому? Причина в байдужості та халатності батьків. Чи думає хто з батьків, прокинувшись вранці: «Сьогодні я буду шкодити своїй дитині, її здоров'ю, життю, майбутньому?» Звичайно, ні. Але чому тоді вони такі безпечні у ставленні до здоров'я своїх дітей? Часто можна побачити в доступному місці сірники, ліки, гострі предмети, які легко потрапляють до рук дітей.

Метою даного посібника є виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів (вихованців). Поради про безпеку життя і здоров'я, написані у віршованій та прозовій формі, з відомими казковими героями, вчать дітей, як себе поводити в різних ситуаціях. Підібраний матеріал забезпечить краще засвоєння учнями вивчених тем з «Основ здоров'я», рекомендується використовувати вихователям дитячих навчальних закладів, вчителям початкових класів, а також батькам у вихованні своїх дітей.

Валентина Усик
вчитель вищої
кваліфікаційної категорії
Лецьківського НВО
«ЗОШ I-III ст. — ДНЗ»

Здоров'я – це безцінний дар природи, воно дається, на жаль, не навіки, його треба берегти. Але здоров'я людини багато в чому залежить від неї самої, від її способу життя, умов праці, харчування, її звичок та духовності.

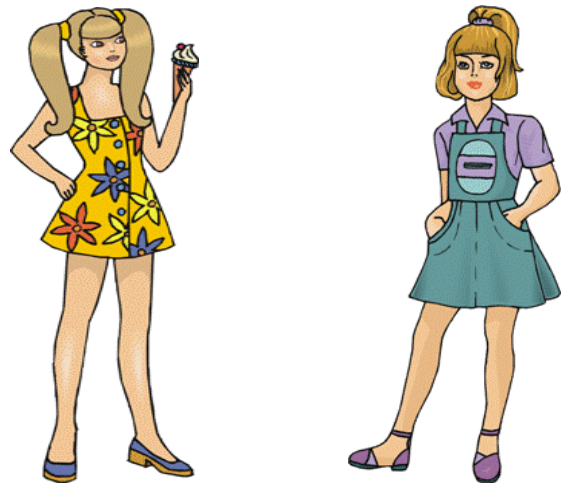
І. Павлов

І. Фізична складова здоров'я

1. Гігієна школяра.

Постава. Сидіння за партою. Хода

Ви не раз бачили показ високої моди. На подіум виходять дуже гарні, стрункі дівчата і хлопці, а також і діти, які демонструють зразки модного одягу. Але всіх їх об'єднує те, що вони мають красиву ходу, гарну поставу, струнку фігуру. Всім приємно дивитись на цих людей і кожному хочеться бути струнким, гарним. Краса завжди зачаровує, дивує, викликає захоплення, милує зір. А чому б і ні! Кожна людина в світі хоче бути красивою, гарно ходити, високо тримати голову. А хто цьому заважає? Та ніхто! Людина сама собі господар, від неї самої залежить матиме вона гарну поставу чи ні, ходитиме вона красиво, чи човгатиме ногами, стоятиме рівно, чи згорбиться і втягне плечі... А щоб допомогти дітям виростати

красивими, вчителі у школі, батьки вдома вчать своїх дітей правильно стояти, сидіти, ходити, працювати, бо від цього залежить не тільки краса, але й здоров'я. Так-так! Саме краса і здоров'я, вони тісно переплетені між собою. Ви і не здогадуєтесь, що від того, як ви сидите за партою, за столом, чи просто на лаві, залежить ваша постава. Тому так часто вчителі звертають увагу на те, як ви сидите, поправляють вас, роблять зауваження, коли ви горбитесь, кажуть

підняти голівки і вирівняти плечі. Це тому, що вони хочуть вас бачити красивими і здоровими. Ось погляньте на ці малюнки!

Тут показано, як треба правильно сидіти, щоб бути гарними і що робиться з тими, хто нехтує ці правила. (Діти розглядають малюнки і роблять висновки).

Іноді дитина раптом стає калікою, соває за собою ноги, не вміє гарно ходити. Статися це може не раптом, а з часом. Дитина росте і розвивається. І поки ви маленькі, у всіх вас формується кісткова система, розвиваються м'язи, ростуть кісточки і хребці. А хребет складається з багатьох хребців, які теж ростуть і розвиваються, поки ви маленькі. Хребет і формує поставу і ходу. Якщо він розвивається правильно, то людина виростає

струнка, а якщо дитина сидить косо, криво, спирається грудьми на парту, то хребет викривляється: хребці деформуються, займають неправильне положення і це приводить до того, що людина виростає кривобокою, калікою, страждають внутрішні органи. Ось чому вас, діти, привчають змалку правильно сидіти, гарно ходити, розправляти плечі, тримати рівненько спинку. Від цього залежить ваша краса і здоров'я. А правил є не так уже й багато, лише їх варто запам'ятати і виконувати, не забувати, бо ж кожен з вас хоче вирости красивим і здоровим.

Розкажу вам зараз, діти,
 Дуже правила прості.
 Як за партою сидіти –
 Це потрібно у житті.
 Як іде урок читання,
 Книжку рівно покладіть,
 Не сидіть, як знак питання,
 Гарно плечі розведіть.
 Спинку рівною тримайте,
 Рук на книжку не кладіть.
 Голову не нахиляйте,
 Як окличний знак сидіть!
 Будуть в вас здорові очі,
 Швидко будете рости.

Хто здоровим бути хоче –
Вмій здоров'я берегти.
Зараз буде малювання.
Дуже любите, авжеж?
Малювати є бажання,
Але правила є теж.
Сісти треба тут красиво,
Можна й стати за мольберт.
Не як-небудь, косо-криво,
Не складайтесь, як конверт.
Ніг не треба закладати,
Опустіть їх до землі.
Про здоров'я треба дбати,
Доки ви іще малі.
На письмі сидіти важко.
Правил тут багато є
Хтось зігнувся, бідолашка,
Мало носом не клює.
І забув про все, до речі,
Животом на парту ліг.
І зібгав до купи плечі,
Ще й зсутулився, як міг.
А тим часом все страждає:
Шлунок стиснувся і болить,
Ще й печінка набрякає,
Селезінка, аж пищить.
І не бачать добре очі,
Серце дрібно стукотить.
Кожен орган волі хоче
І здоровим хоче жить.
А тому запам'ятайте

Дуже правила прості.
Спинку рівною тримайте –
Це потрібно у житті.
Буде гарною постава
І красивою хода.
Будь, дитино, вправна, жвава,
Не спітка тебе біда.
Бережіть здоров'я власне,
Поки є на це ще час.
Бо життя таке прекрасне
І одне воно у нас!

А хвороба людину не красить.
Тому, доки ви малі, вам треба бі-
льше рухатись, бігати, стрибати,
займатись спортом, розвивати си-
лу і спритність, робити щоранку
гімнастику, загартовувати своє
тіло. Особливо цьому сприяє пла-
вання. Бо ж недаремно народ ка-
же: «В здоровому тілі – здоровий
дух», «Здоровому все здорово». А
ще народна мудрість нагадує:
«Бережи одяг, доки новий, а здо-
ров'я, доки молодий». За-
пам'ятайте це, діти, і виробляйте
завжди хороші звички, які допо-
можуть вам стати здоровими і
красивими. То ж хай правила бу-
дуть завжди з вами:

1. Сиди за партою рівно, не згинайся.
2. Не лягай животом на парту під час письма.

3. Не горбся під час ходи, держи спинку рівною, не втягуй плечі, а голову тримай високо.
4. Не носи портфель весь час в одній руці, краще користуйся ранцем.

5. Не сутулься, розправляй плечі.
6. Займайся фізичними вправами, які посильні для твого віку.

7. Щодня роби зарядку, загартовуй своє тіло.

8. Слідкуй, як ти ходиш, сидиш.

І запам'ятайте, що життя і здоров'я у вас одне, бережіть себе, любіть себе. Нізащо не набувайте поганих звичок, які зашкодять вашому здоров'ю. Будьте всі здорові і красиві

Орієнтовні комплекси фізкультхвилинок

Комплекс 1. (Виконується стоячи біля парти і супроводжується віршованим текстом)

Вітерець гойднувся

між зелених віт. (Руки вгору. Похитатися, як деревце)

Колосок прокинувся

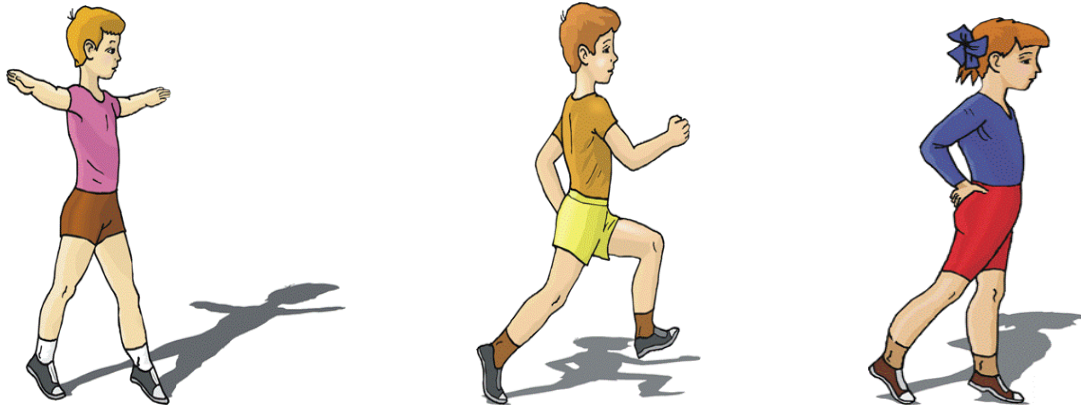
І сказав: – Привіт! (*Присід. Повільно підвестися навшпиньки*).

Жайвір усміхнувся,

Мовив: – Добрий день! (*Змахи руками, наче крилами*).

Бачу, ти прокинувся

Від моїх пісень.

Комплекс 2. (*Виконується сидячи за партою.*)

1. В. п. – руки на парті. 1 – руки вгору; 2 – напівповорот тулуба вліво; 3 – тримати;

4 – в. п. (*Повторити 3-4 рази в кожную сторону*).

2. Правильна постава. Красива хода

Казка про Грицика, який творив свою долю

Хто не знав нашого Грицика? Його знали всі! Він був страшенно лінивим – це раз. Він мав дуже погану поставу – це два. І не тому, що мав вроджений дефект. Е, ні! Він просто байдуже ставився до себе, йому було все одно, як він виглядає. І в нього були опущені плечі, він сутулився, човгав ногами, як столітній дідусь, руки завжди тримав у кишенях, а голову втягував у плечі. Та в Гриця було велике задоволення! Він дуже любив грати у футбол, тоді він ставав зовсім іншим! Він мріяв потрапити в дитячу футбольну команду, яку обіцяв створити шкільний тренер. Та от на зауваження вчителів щодо постави та ходи, Гриць не зважав. Він був упевнений, що кого-кого, а його в команду візьмуть, він же як грає! А тому про якусь там поставу не турбувався. Що він дівчисько?

І ось закінчились заняття в школі. Завтра канікули, а зараз прийде тре-

нер і запише Грицька разом з іншими в команду! І він усе літо ганятиме у футбол, не думатиме ні про що, це ж просто здорово! Але в класі разом з хлопчиками залишились ще чотири дівчинки, чого б це? Грицьк дуже здивувався, а коли виявилось, що ці дівчиська теж хочуть грати у футбол, то так розсміявся, аж за боки хватався, мало не впав зі сміху! Оце так дивина! Він уявив собі, як ця Катька буде бігати за м'ячем на своїх тоненьких ніжках! Ха-ха-ха! Ото сміхота!

Та його сміх припинив тренер, який зайшов до класу. Діти притихли і чекали, що він скаже. А він поставив всіх по зросту, і почав оглядати, потім сказав випрямитись і стати струнко. Всі так і зробили, та це вже занадто було для Гриця! Він не відмовиться від своїх звичок, а тому стояв, як завжди, втягнувши голову в плечі, а руки – в кишенях. Тренер оглянув всіх, підійшов до Гриця і теж подивився на нього пильно-пильно, та нічого не сказав. Потім він запропонував для дітей кілька вправ і все спостерігав за Грицем. Але Гриць не дуже старався, він був переконаний, що буде в команді, а не ті дівчиська, які чогось припхалися сюди. Через кілька хвилин тренер запитав прізвище дітей, яких він відібрав у команду. Але серед них Грицька не було... А може, він, як завжди, прослухав, таке з ним часто траплялось... Гриць підійшов до вчителя і перепитав. А тренер на те відповів, що з такою поставою, та ще з такою поведінкою він нікого не візьме ніколи! І все! Треба було раніше думати, якщо хотів потрапити в команду... А дівчат він взяв... Ви уявляєте? Ні ви не можете собі уявити, що сталося з Грицем... В його душі здійнявся ураган! Від такої образи він вискочив із класу і побіг, куди очі дивляться. Він кудись біг і біг, та його очі

нічого не бачили від гірких сліз. Він не бачив не тільки дороги, а й цілого світу, який став йому немилим. Довго це тривало чи ні, ніхто не зміг би сказати, тільки хлопчик дуже стомився, і збігу він перейшов на ходу, вітер висушив йому сльози, але він все одно нічого не бачив від образи та злоби на весь світ. А що ж, рухнули всі його надії та сподівання, які він плекав цілий рік!

Він ще довго простував в світ за очі, шмигаючи носом, та раптом наткнувся на величезний камінь, який лежав прямо перед ним. Камінь дихнув на нього теплом, бо за день нагрівся на весняному сонечку, а дороги, щоб його обминути, не було. Грицик припав до каменя, заліз на нього та й ліг, щоб трохи відпочити, а потім іти далі. Стомлений від важкої ходи, голодний і холодний він припав до каменя і незчувся, як заснув.

Скільки він проспав, ніхто не знає, але прокинувся від того, що дуже змерз, страшенно хотілося їсти й пити. Він відкрив очі і не зрозумів, що діється. Спочатку подумав, що це сон, навіть боляче ущипнув себе за ніс, але видиво не змінилось. Все було не правильно, дрижало і ворушилось, наче це було марево, а не той звичайний світ, який Грицик знав від дня свого народження. Він встав з каменя і подумав, що це мабуть, щось сталося з його очима, бо він довго плакав. Він вирішив перевірити свої очі, але як? На чому? Гриць вийняв з кишені свого табеля, глянув... На нього цілком реально дивились його ненависні трійки, він їх бачив дуже добре, а от весь світ дрижав. Дивно, що ж це таке? Хлопчик трохи налякався і вирішив вертатися додому, бо ж там, мабуть, його давно шукають, але дороги, по якій він прийшов сюди, не було ні де. Тільки перед каменем було їх аж три.

І на кожній стояв вказівний знак, який пропонував іти тільки так, як там показано. Але ж такого не буває, щоб одночасно йти трьома дорогами в різних напрямках. Тому хлопчина замислився і крізь марево став читати. На одній було написано «Легкий шлях». На другій – «Іди навпростець, іди навмання». А на третій горіли букви «Тернистий шлях». Ось такої! Що це все означало? Грицик стояв розгублений, назад дороги не було, все навколо дрижало у мареві, треба було щось робити. І він рішився. Він піде по тій дорозі, де написано «Легкий шлях». А що? По важкому шляху він уже йшов, його образили, принизили, майже знищили. І він ступив крок. Та раптом якийсь голос прошепотів йому на вухо слова його вчительки, яка дітям завжди говорила: «Не шукайте, діти, легкого шляху, він вас нікуди не приведе, ви нічого в житті не досягнете. Не йдьте легкими шляхами, вчіться долати труднощі. Хто шляху легкого шукає, той нічого в житті не досягає». Це так виразно пронеслось в його голові, він аж здригнувся. Повернув Грицько з тієї дороги та й став у задумі. Куди ж іти? Піду навмання, на ту дорогу, де написано «Іди навпростець!» Скоріше, може, дома буду? Ступив крок на дорогу... І раптом в голові пронеслось: «Хто навпростець мандрує, той дома не ночує!» О! хай йому грець! – спересердя аж сплюнув Гриць. Що ж воно таке! Але ж, справді, народна мудрість каже: «Навпростець тільки ворони літають». То хіба ж він ворона? Ще чого! По цій дорозі він теж не піде! Залишилась одна-єдина «Тернистий шлях». Що ж, вибір невеликий, але треба щось робити, не залишатись же йому в цьому мареві вічно! І він пішов. Йшов Грицик дуже довго, дорога пленталась між високими горами, то звужувалась на вузьку стежку і бігла високо вгору, то десь губилась в чагарниках, які кололись гострими шпичаками, то звивалась між валунами і стрімко спускалась у провалля, то знову перетворювалась у звичайну дорогу і вела в невідомість. Але хлопчик йшов і йшов, втрачаючи останні сили, надію на порятунок. Йому хотілося впасти і більше не підводитись. Він так стомився, але що з ним буде? І він, втрачаючи рештки сили і надії, брів, немов у сні. Та ось дорога спустилась з гори в долину і повела прямо до якоїсь хатини. Вона була дуже далеко, та хатка,

але це вже був порятунок. І хлопчик вперше за весь час посміхнувся. Це додало йому сили. Дорога і далі була зовсім нелегкою. Вона плелась чогось через болото, через річку, але вела до надії, до порятунку.

Нарешті, Грицик підійшов до будиночка. Це, схоже, була покинута дача. Але яке то мало значення. Хлопчик відчинив ворітця. Вони сумовито закрипіли, сповіщаючи, що їх ніхто давно не відчиняв. Бідна дитина прямувала до хатинки. Двері і вікна були забиті навхрест дошками, а поряд валявся якийсь інструмент. Гриць не знав до пуття, що то було, але взяв щоб відбити дошки. Довго він порався, але все ж повідбивав дошки і зайшов у будиночок. Як же він здивувався, коли побачив, що всередині чисто і затишно, стоїть велике ліжко, лава, на ній відро. А він же так хотів пити, що думав уже, що помре від спраги. Та води у відрі не було. Хлопчик пригадав, що бачив біля хати колодязь, а в ньому, напевно, є вода. Звичайно, він залюбки впав би на ліжко і заснув, та спрага не давала спокою. І Гриць поплентався до колодязя. Заглянув у нього і не побачив дна, але відро почав опускати. Якось ненароком, а, можливо, тому, що Грицько ніколи раніше не набирав сам води з колодязя, чи сили у нього забракло, та корба вирвалася з рук і боляче вдарила його. Він відлетів, мало не заплакав від болю, а відро з гуркотом полетіло вниз. Як же важко було витягати відро. Грицик тягнув щосили, і, нарешті, відро показалося. Він вхопив його, ледь витяг, а води в ньому було на дні. Ну, то й що! Вистачить напиться. Він перекинув, щоб напиться, а відро вислизнуло з рук, та й гайнуло назад. Довго вовтузився Гриць з тим відром. Але все-таки витяг піввідра, напився і помився трохи, бо дуже був брудний, та й пішов у дім. Він так хотів спати, що забув і про голод, і про грозу, що наближалась, і посилала блискавки та громовиці... Скоріше б до ліжка! І ледь торкнувся головою до подушки, поринув у глибокий сон. Спав він дуже довго. Вже давно відшуміла гроза, відгрімилі громи, вставало і знову лягало сонечко, а хлопчина нічого не чув і не бачив, а міцно спав. Прокинувся від страшного голоду. Йому здалось, що кишки прилипли до спини. Він роздивлявся навкруги, але в хаті нічого не знайшов і вийшов у двір. А там побачив грядку, на якій

росла морква, картопля, цибуля... Звичайно, це не те, що смачний борщик чи супчик, який варила мама, але й то було добре! Він нарвав усього потроху і помив, та й почав їсти.

Голод вщухав, а хлопчик знову почав роздумувати про свою долю, як тут опинивсь. І знову образа накопилась на серце, стало себе шкода до сліз. Він став озиратись навкруги, але все навколо дрижало у мареві, жодної стежини ніде не було. З відчаю Грицик заплакав гірко-гірко. Виходу з цієї пригоди не було. Треба було приймати якесь рішення. І вирішив Григорій, що він не якийсь там дитсадок, він доведе всім, що з ним треба рахуватись, він собі дасть раду, хоч би як важко не було. Він виробить і гарну поставу, і красиву ходу, що всі йому позаздрять. Грицик взявся за діло. Подумав, що не в лісі він, не на голому місці. У нього є хата, є город, з голоду і від холоду не пропаде, а там, дивись, і вихід знайдеться.

Тепер кожного дня вставав дуже рано, брав саморобні гантелі і робив ранкову гімнастику, потім обливався криничною водою, яка надавала йому сили і бадьорості, і починав працювати. Ось так! Він перестав ображатись, а думав так, що все одно, якби він був у таборі, то щось би там робив, а тут ніхто його не бачить і, коли не вийшло з табором, то він сам займеться собою, бо як казала бабуся: «Що не робиться, то до кращого».

Їсти готував він собі сам. Картоплю варив і жарив, суп навчився варити і борщик. Бачив, як це робить мама і бабуся, та й і в нього вийшло. Не святі горщики ліплять! А найцікавіше те, що продукти на кухні не зникали, а кожного разу він знаходив щось нове, було дуже цікаво. Тепер у казанку

булькотіла каша, пахло смажене сало. А ще згодом він помітив людину. Дуже гарна жінка пройшла недалеко від його хатини. Він був переповнений щастям, як уледів її. Він пробіг щодуху їй назустріч, а вона наче розтанула у мареві. Та тепер Грицько знав, що незабаром все зміниться. Він не просто жив, а жив надією, бо і марево менше дрижало, і повітліло навкруги. А хлопчик з новою силою взявся за себе: тренувався, наполегливо працював, терпеливо прибирав у хатці і навколо неї. Свій одяг він регулярно прав і сушив на сонечку. І хоч його штанці обтріпались і стали зовсім малі, бо він дуже підріс за цей час, але були такі чистенькі, що й мама позаздрила б! А руки зробились великі і сильні, він ними все умів робити. А у вільні хвилини Грицько грав у футбол. Він знайшов у коморі старого м'яча, набив його сіном і так забивав у ворота, що хай хтось спробує його обіграти! А ввечері, коли сонечко збиралося спати, Грицько мився, обливався водою і тільки прихилив голову до подушки, засинав міцним сном.

І якби йому добре не було, він кожен день думав про маму й тата. Та при цій згадці хлопчик ще дужче тренувався і гартував своє тіло. Тепер йому було смішно, що зовсім недавно він нічого не вмів, всяка робота була для нього непосильною. А тепер він сам всьому дає раду!

Одного разу, коли він усе поробив і вже збирався лягти, чогось задумався і побачив, що його хатка ніби стала більшою: вікна якісь великі, стало у ній світліше. А повітряне марево ніби розвіюватись почало і не так дрижало. Що це все означає, чи не сон наяву? Але тільки голову прихилив до подушки, швидко заснув. А вранці сонячний промінь полоскотав його за вухо. Він розплющив очі, а над ним стояла та сама красива жінка, яку він бачив раніше. Вона усміхнулась, а очі світились добротою. Він же знав, що вона прийде, він чекав її щодня, тому так і прибирав все, що сподівався на зустріч! Грицько схопився, хотів привітатись, та вона сама заговорила: «Добрый день, Грицику! Я принесла тобі люстерко, щоб ти подивився на себе. Ось, поглянь!» Вона простягла дзеркало. Грицько глянув, а з люстерка на нього дивився гарний юнак: стрункий і дужий, дуже загорілий і сильний, міцний, як дубок, а на голові була велика шевелюра волосся. Грицько

причесався і знову глянув. Це ж він, тільки подорослішав! «Як же це сталося?» – подумав хлопчик. А жінка, ніби почула його думки, сказала: «Ти сам себе зробив таким гарним і сильним. Бо лінь людину марнує, а праця гартує. А ти ціле літо працював, лінь свою переміг, тому й став таким красивим! Що ж, уже завтра треба йти до школи, збирайся додому, там і батьки тебе зачекались. А ти молодець, що не пішов легким шляхом, не йшов навмання та навпростець. Хоч шлях цей був тернистим, але правильним. Лише наполеглива праця гартує людину і робить її красивою і сильною». «А хто мені допоміг у тому?» – запитав хлопчик. «Ти сам собі допоміг, – відповіла жінка. – А тепер іди, будь завжди наполегливим і працьовитим. Пам'ятай, що людина сама творить свою долю. Будь щасливий, Грицику!» З цими словами вона ніби розтанула в мареві, яке почало розчинятись у повітрі. Хлопчик стояв і розгублено дивився вслід. Він дякував і дякував дуже щиро. Серце у нього було чисте і світле, переповнене любов'ю і добротою, душа кудись летіла, а по щоках котились сльози щастя, вдячності.

Згодом він прибрав усе в хатинці, а схожа вона була сьогодні на палац! Забив старанно всі вікна і двері, бо знав, що сюди, може, прийде ще не один хлопчик, який також вибере «Тернистий шлях», щоб стати сильним та роботящим, щоб змінити свою долю, своє ставлення до життя, до себе. Він старанно склав інструмент в ящик і поставив біля порогу. Хай щастить тим, хто прийде сюди і знайде правильний шлях у житті. А сам побіг щодуху додому.

Грицька радісно зустріли мама і тато. Вони були вкрай здивовані його гарною поставою, красивою ходою, силою, всім його виглядом! Тато казав, що не впізнав, а мама цілувала свого Грицька і не могла надивитись.

А першого вересня діти пішли в школу. Прийшов до свого класу і Грицько.

Він стояв осторонь, ніхто його не впізнав. Всі бігали і метушились, раділи зустрічі з друзями. Тільки Василько спитав, чи ніхто не бачив Грицька, бо ціле літо його ніде не було видно. А Грицько стояв поруч, на цілу

голову вищий від своїх однокласників. Він весело усміхався. І лише тоді, як заговорив, усі впізнали в цьому гарному, стрункому хлопцеві Грицька.

Вони очам своїм не повірили. Перед ними стояв хлопець-красень, з красивою атлетичною поставою, гарний, здоровий, сильний та ще й привітний, усміхнений і ввічливий. Діти покликали тренера по футболу. А тепер він без зайвих слів записав Грицька у футбольну команду. А сам загадково усміхався. Чого б це? Хто знає? Та Грицьк не став задумуватись над цим. Його мрія здійснилася, і він зрозумів, що тільки наполеглива праця може змінити людину на краще. І що людина сама собі господар. Не раз же бабуся казала: «Що посієш, те й пожнеш». Тепер він добре розумів цю народну мудрість. Та й не тільки цю. Грицьк багато чого зрозумів, навчився. Тепер він точно знав, що людина сама творець своєї долі, свого здоров'я і щастя.

Тестові завдання:

1. Яка мрія була у Грицька?
 - а) стати працьовитим;
 - б) потрапити у футбольну команду;
 - в) мати хорошу поставу.
2. Як тренер відбирав дітей до команди?
 - а) за зовнішнім виглядом;
 - б) за результатами навчання;
 - в) за спеціальними вправами.
3. Чому Грицька не взяли у команду?
 - а) Не мав спортивного одягу;
 - б) мав погану поставу і був лінивим;
 - в) не вивчив табличку множення.
4. Де опинився Грицьк?
 - а) На роздоріжжі;
 - б) у лісі;
 - в) біля моря.
5. Який шлях обрав хлопчик?

- а) третій;
 - б) перший;
 - в) другий.
6. Чиї настанови допомогли йому обрати правильний шлях?
- а) мами;
 - б) друга;
 - в) вчительки.
7. Яким був шлях до порятунку?
- а) важкий;
 - б) безтурботний.
8. Встанови послідовність дій хлопчика:
- Нарвав овочів і поїв;
 - відбив дошки і зайшов до будинку;
 - витягнув води і напився.
9. Що допомогло Грицику змінитися?
- а) сила волі;
 - б) лінощі;
 - в) працьовитість;
 - г) мрія стати футболістом.
 - д) заздрощі.
10. Кого хлопчик побачив у люстерку?
- а) царівну;
 - б) тата;
 - в) самого себе.
11. Що побажала незнайома жінка Грицьку?
- а) Будь щасливий!
 - б) Будь ввічливий!
 - в) Будь охайний!
12. Яке прислів'я висловлює головну думку тексту?
- а) Знаєш – кажи, не знаєш - мовчи.
 - б) Що посієш, те й пожнеш.

в) Руки білі, а сумління чорне.

3. Рости здоровим

Казка про дівчинку Бруднульку й прозору мильну кульку

I

Діти на усій землі
Чималенькі і малі
Знають правила прості:
Треба жити – в чистоті!
Умиватись чисто з милом,
Щоб усі тебе любили,
Мити руки, ноги мити
І охайненьким ходити.
Зубки зранку начищати
Й перед тим, як ляжеш спати.

Стригти нігті на руках
І, так само, на ногах.
За собою слідкувати,
Коси, чубчик причесати.
Та завжди любити воду,
Щоб хорошу мати вроду.
Завжди мило полюбляти,
Щоб здоров'я добре мати.

Всі ці правила прості
Знадобляться у житті.
І не можна їх забути,
Щоб завжди здоровим бути.
Тож дорослі і малі
В кожному місті і в селі
Їх виконують завжди,
Щоб не трапилось біди.
Як за стіл сідають їсти,
Миють руки чисто-чисто.
Щоб мікроб хвороботворний
Злий, страшний, такий потворний
В організм наш не проник,
Від води і мила зник.
Він для зору недоступний,
Але дуже вже підступний,
Бо на шкіру проникає,
Миті слухної чекає,
Щоб колись нас отруїти,
Може, навіть, з світу зжити.
Все це просто, всі це знають
І великі, і малі.
Бо про це розповідають
Лікарі і вчителі.
І батьки дітей навчають
Жити чисто і в красі.

І, звичайно, всі це знають,
Та виконують – не всі.

II

От чи в місті, чи в селі...
Точно вже й не пригадаю.
Проживала між людьми
На землі бруднуля Рая.
Що водичку не любила,
Зневажала чистоту.
І до рук не брала мила
Та ще й щіточку густу.
У бруднім взутті ходила
Та ще й хизувала,
Що немиті фрукти їла,
А хвороб – не знала.
Всі казали: «Так не можна,
Схаменися, Раю!
Миється дитина кожна –
Це й малятко знає!»
Але Рая не зважала
На усі такі слова.
Чистоту не поважала
І лишилася жива.
З милом зовсім не дружила,
Бо воно її пекло,
То кусало її тіло,
Лізло в очі, як могло...
А кому таке приємно?
Навіть ту єдину мить...
Отже, Рая недаремно
Не хотіла з ним дружить,

Хоч її вмовляла мати,
Тато теж просив не раз
З милом руки вимивати
І вмиватися весь час,
Але все було даремно:
І погрози, і слова.
Раї мило неприємне!
От вона своє й вела.
Все невмитою ходила,
Не причесана завжди.
Ще не знала, що без мила
Недалеко до біди.
Та одне було цікаво –
Мильні бульбашки пускати,
Бо ж вони літали жваво
Враз по три, а то й по п'ять!
Кульки райдужні світились
І були легкі, мов пух!
Ще й під сонечком іскрились,
Аж захоплювало дух.
Рая ігри ці любила,
Гралась кульками весь час.
Надувала їх із мила
Й випускала кожен раз.
А вони все, знай, літали
У високу синь небес.
Раю також закликали
Полетіти в край чудес.
Рая мріяла про себе,
Що в оду прекрасну мить,
З кульками у синє небо,

В даль безмежну полетить.
Доторкнеться до хмарини,
Що корабликом пливе...
Гарна мрія у дитини!
Рая мріями живе.
Якось бульбашки пускала
Двадцять п'ять хвилин підряд.
Потім кинула все, встала
І пішла гуляти в сад.
А була страшенна спека,
Ягідки поспіли скрізь.
Рая в сад зайшла далеко
Та й на грядку сіла. Їсть.
Стала шлунок набивати,
Та тієї ж миті
В животі, як закрутило,
Так боліти стало,
Що нічого вже неміло...
Та й цього замало!
Ні піднятись, а ні встати...
(Не дай, Бог, нікому!)
Ось прибігли мама й тато,
Віднесли додому
Бідну дівчинку-дитину,
В ліжечко поклали.
Потім не одну годину
Доню лікували,
Відмивали, напували
Відваром з травички,
Помалесеньку привчали
Доню до водички.

І от... Доки це тривало
У теплі і ласці,
Наша Рая побувала
У чарівній казці...

III

Сонце радісно світило,
Легко віяв вітерець.
Все цвіло, життю раділо,
Десь цвірінькав горобець...

Кульки дівчинка пускала
Крізь відчинене вікно
І тихесенько співала...
Все було, як у кіно.
Враз вітрець як не завіє,
Та, як не засвище!
Стали кульки підніматись
Все вище і вище!
І...О, диво! Все літає!
Та чи це наснилось?
Бо у кульці наша Рая
Раптом опинилась!
І летить в краї далекі,
Ген, за виднокола.
Тай не вернеться, напевно,
Вже назад ніколи!
Бо і міста десь немає,
Ані сіл близенько.
В небо Рая, в вись злітає –

Стиснулось серденько.
Кулька райдужна палає,
В ній вогні аж сяють.
Глядь! А вже й Землі немає,
Лиш Зірки палають.
Вже і Сонечко не гріє,
Бо його немає.
Хоч здійснилась давня мрія,
Хоч Рая й літає,
Та не радує дитину
Цей політ у небо,
Рая хоче у родину.
Їй додому треба!
Тут вона одна у світі,
А Землі нема ніде!
Ні дерев ніде, ні квітів,
Тут дитина пропаде!
Дуже страшно стало Раї,
Сльози підступають...
Буде що? Вона не знає,
А зірки палають.
Скільки так вона летіла
Вже й не знає до пуття.
Тільки враз десь ділась сила,
Рая впала в забуття.
Снилась мама, школа, тато,
Луг зелений і ставки.
Снилось ще всього багато:
Берег синьої ріки,
Озеро блакитне й море,
Ліс на березі шумить...

І прокинулась. О, горе!
Захотілось дуже пити.
А води ніде немає.
Хоч ковточок... Та дарма.
Рая й досі ще літає
В мильній кульці і сама.
Скільки ще їй так летіти?
Буде вже тому кінець?
Дуже хочеться їй пити.
Хоч би дунув вітерець.
Раптом все, як закрутилось –
Сто разів і ще разок.
Мильна кулька опустилась
На каміння і пісок.
І лише піску торкнулась
Кулька – «Тріск»! І вже нема.
Рая бідна залишилась
Між пісків одним одна!
Важко йти, води немає,
Ні рослин, ні трави,
Та й куди іти? Не знає.
Мабуть, вже кінець один...
Доведеться помирати
Без людей і без води.
І ніхто не буде знати,
Не прийде ніхто сюди.
На пісок упала, плаче,
Пити хоче, та дарма.
Та здалось, що тут хтось скаче,
Та нікого вже нема.
Ой, звичайно, не до сміху,

Бідна дівчинка одна.
Раєчку спіткало лихо,
Тільки винна в тім сама.
На прохання не зважала,
Нечепурою була.
Чистоту не поважала,
На людей бувала зла.
Бо ж водичку не любила,
Не хотіла руки мить.
І купатись не хотіла,
Думала ось так прожить.
Але ж, ні. Так не буває,
Бо на все є свій кінець.
Раптом знову щось стрибає,
Може, добрий молодець?
Де ж він є, чого не скаче
До Раїси на коні?
Зажурилась Рая, плаче,
Все немов в страшному сні.
Але дійсність невблаганна,
Спрагою напомина.
От була б поблизу ванна –
Рая б випила до дна
Всю водичку, ще й пірнула б,
Та її нема, дарма.
Тільки тут вона збагнула,
Що у світі цім сама.
Хтось поблизу знову скаче,
Та невже здається їй?
Вже й не сердиться, лише плаче,
Хто в пустелі цій живий?

Та пісок заворушився,
Хтось живий під ним біжить!
Раптом велетень спинився
Перед дівчинкою вмить!
Не сказати, не змалювати
Це опудало страшне!
Бачить Рая: тут не жарти,
Лихо точно не мине.
Рот страховисько відкрило,
А у ньому – сто зубів!
І страшенно зашипіло,
Звір, напевно, зголоднів...
Став до Раї наближатись,
Ще хвилиночка, ще мить...
І нема куди сховатись...
Рая як не побіжить!
Та страховисько схопило,
Підняло її у вись,
А тоді заговорило:
«Ось, Раїсо, подивись,
Де тепер ти опинилась –
У пустелі, без води...
Це тому, що ти не милась,
А тепер зі мною йди!
Тут надивишся такого –
Станеш зо страху німа!
Нічогісінько земного
І в помину тут нема!»
В Раї дух перехопило,
Горло стисло і болить,
Їй нічого вже не миле,

Та чи довго ще їй жити?
А страховисько шепоче
І зубами стукотить.
Мабуть, Раю з'їсти хоче...
То чого ж вона мовчить?
Може, треба щось сказати,
Чи пробачення просить?
Їй не хочеться вмирати,
Рая дуже хоче жити.
І наважилася Рая,
Закричала: «Ой, прости,
Я свої помилки знаю,
Я вернусь до чистоти!
Буду з милом умиватись,
Зубки чистити весь час,
В ванні кожен день купатись,
Мити руки всякий раз!
Овочі і фрукти мити
Перед тим, як їсти їх,
І охайною ходити,
Кращою тепер за всіх.
Ой, будь ласка, більш не буду
Нечепурою ходити!
Назавжди про лінь забуду,
В чистоті я буду жити!»
Тут страховисько спинилось,
Підняло її разок,
На дівчатко подивилось
Й опустило на пісок.
І сказало: «Що ж, мій друже,
Вмієш гарно ти просить.

Я створіння небайдуже,
Що ж, живи, як хочеш жити!
Я не звір, але й не панна,
Можу й з'їсти, можу й – ні!
Я – хвороба невблаганна –
Ти сподобалась мені!
Ти усе не так робила
І росла, немов бур'ян.
Всіх перехитрити хотіла,
Що здоров'я – в чистоті.
Що ж, тобі дарую крила
І не стану на путі.
Перший раз, але й востаннє
Я тобі цей гріх прощу.
Та, як зробиш щось погане,
Більше вже не відпущу!
Стань тепер космічним птахом,
Незвичайним, непростим.
Швидко щоб, єдиним махом
Ти вернулась в отчий дім».
Раптом Рая птахом стала,
Полетіла в синь небес.
Скільки там вона літала!
Скільки бачила чудес!
Чорний космос пролетіла
І планет, можливо, сто!
Так додому захотіла,
Як ніколи і ніхто!
Ще й подумати не встигла,
Як Земля навстріч летить.
Рая по траві побігла,

Стала дівчинкою вмить.
Та й побігла до криниці,
Бо хотілось дуже пити.
Склянку випила водиці
І відчула – буде жити.
Та й відкрила зразу очі...
Сонце в вікна загляда...
Рая вмилася охоче
Й зрозуміла, що вода –
Це здоров'я, радість, сила
І бадьорість, і життя.
Всім дає чарівні крила,
Відкриває майбуття
Гарне, радісне, і світле,
Повне щастя і тепла.
А навколо літо квітне,
Синя річка вдаль тече.
З того часу наша Рая
Любить мило запашне.
І водичку поважає,
Душ і ванну не мине.

Завжди руки з милом миє,
Зубки чистить кожен день.
Все на світі Рая вміє
І наспівує пісень.
Мильні бульбашки пускає,
Воду славить у піснях.
А вночі завжди літає
У здорових, гарних снах.

IV

Тож запам'ятайте, діти,
Що без мила і води
Неможливо в світі жити:
Ні сюди і ні туди!
Будьте завжди всі здорові
І з водичкою дружить.
Будьте чисті, пречудові
Та великими ростіть!

Питання на закріплення:

1. Яких правил особистої гігієни потрібно дотримуватися?
2. Чи дотримувалася дівчинка Рая правил особистої гігієни? Чому?
3. Що дівчинка любила робити найбільше?
4. Про що вона мріяла?
5. Чому батьки лікували Раю?
6. Як дівчинка опинилася у мильній кульці?
7. Чи сподобалась їй незвичайна подорож? Чому?
8. Де опинилася Рая?

9. Кого зустріла дівчина?
10. Що дівчатко зрозуміло після зустрічі з хворобою?
11. Як вона потрапила додому?
12. Чи полюбила Рая водичку з милом?
13. А як ви дотримуетесь правил особистої гігієни?
14. Хто допомагає вам у цьому?

4. Віршовані казки

Лялька Катя

Якось лялька Катя
На дворі гуляла.

Рвала квіти на лужку,
М'ячика катала.
Кицю трішки подразнила,
Тортик із піску спекла,
А потім мерщій у хату,
Бо голодною була.
Сіла із дітьми до столу.
Рук не мила, не схотіла.

Із такими ось брудними
Смачно дуже все поїла.
По обіді – тихий час,
Треба спати вже у нас.
Лялька в ліжечко лягла,
Очки вмить закрила
І спокійно засопла,
Гарно відпочила.
Раптом сниться ляльці сон:
Ні, не кицька, і не слон.
Два глисти тут враз з'явилисьь,
На Катрусю подивились:
«Катя рук не мила? Ні!
І вони такі брудні!
На вулиці вона гуляла,
Ними все і всіх чіпала.
А у бруді яйця наші

Попадуть на хліб, на кашу,
Чи на руки, чи під нігті
Та свої розпусять кігті.
Яйця попадуть у ротик,
А із нього у животик.
Добре їм там, теплота,
Є і їжа, і вода.
З яєць виростуть глисти
Знать про це повинен ти».

Лялька з страху аж проснулась
І від страху стрепенулась:
«Буду завжди руки мити,
Буду з милом я дружити.
І скажу я всім малятам –
Про це треба пам'ятати.
Щоб рости і не хворіти,
З милом маємо дружити.

Тестові завдання:

1. Де гуляла лялька Катя?
а) у лісі; б) на лужку; в) біля школи.
2. Чому вона зайшла до хати?
а) мама погукала; б) втомилася; в) була голодною.
3. Чому Катя не помила руки?
а) не було води; б) не схотіла; в) вони були чистими.
4. Чим займалася лялька по обіді?
а) лягла спати; б) пішла гуляти; в) полола грядку.
5. Що наснилося ляльці Каті?
а) кицька; б) мама; в) глисти.
6. Чи сподобався сон ляльці?
а) так; б) ні.
7. З ким стала дружити Катя?
а) з собачкою; б) зі слоном; в) з водою і милом.

Теремок

В теремку жили звірята,
І було їх там багато:
Мишка, жабка і зайчисько,
Ведмідь, лиска та вовчисько.

Дружба й злагода була.
Раптом трапилась біда.
Мишка вранці захворіла
І не бралася до діла,
Теремочок не мела,
Дуже хворою була.

Стали радитись сусіди:
«Що ж робити? Як нам діять?»

Тестові завдання:

1. Де жили звірята?
а) в рукавичці; б) в дуплі; в) в теремку.
2. Хто із звірів захворів?
а) жабка; б) вовчисько; в) мишка; г) ведмідь; д) зайчисько.
3. Яку службу викликали звірята?
а) службу газу; б) пожежну; в) швидку допомогу.
4. Який номер набрали звірята?
а) 103; б) 101; в) 104.

Маша і мило

У бабусі внучка Маша,

Їсть вона і суп, і кашу,
Молочко тепленьке п'є,
Фрукти й овочі жує.

«Швидку» треба викликати,
На підмогу погукати.
Хутко «103» набираймо,
Лікаря ми викликаймо,
Повідомим: хто хворіє, що болить,
Як нам бути, що робить?»
«103»звірі вмить набрали,
Мишку вчасно врятували.
І тепер вона здорова,
Ходить весело удома.
**Номер «103» пам'ятай,
Лікаря ти викликай!**

Тільки мила не любила,
Маша з милом не дружила.
«Не люблю, воно колюче,
Хоч маленьке та пахуче,
Рук не буду з милом мити,
Буду з брудними ходити!»
Бабця внученьку навчала,
Бабця Машу поучала:
«Ти послухай мене, внучко,

Вимий-но чистенько ручки,
Бо мікроби люблять бруд,
І хвороби там живуть.
Візьмеш пальчик ти у ротик,
Попаде мікроб в животик,
Буде там мікроб той жити,
Буде твій живіт боліти.
Гратись стане неохота,
Буде мучити нудота,
Голова почне боліти
Можна навіть захворіти!»
– Ні, – сказала Маша сміло, –
Не боюсь тепер я мила,

Хоч воно й кусюче трішки,
Мию ручки, личко, ніжки.
Щоб здоровими всім бути,
Треба нам це не забути.
Мити руки, коли брудні,
І у свято, і у будні,
Коли на руки кицю брали,
З піску хатку будували,
В туалет коли ходили,
Руки добре вимий з милом.
Чисті щоб були завжди,
Пам'ятай про це і ти:

Чистота – запорука здоров'я!

Тестові завдання:

1. Як звати внучку бабусі?
а) Марина; б) Оксана; в) Маша.
2. З ким не дружила Маша?
а) з Андрійком; б) з лялькою;
в) з милом.
3. Що допомогло дівчинці полюбити мило?

- а) бабусина розповідь; б) бабусині пиріжки; в) бабусина каша.
4. Яке правило ти взяв собі на замітку?
а) Будь завжди ввічливий!
б) Не можна битися!
в) Чистота – запорука здоров'я!

Муха-цокотуха

Муха з казки прилітала

І над нами покружляла.
На тарілочку усілась –
Все навколо роздивилась.
Бруд із лапок весь струсила
І взялась собі до діла:
«Що нового? Що смачного?»
Скрізь ця муха заглядала,
Всюди вона залітала.
Ми сказали мусі: «Стій!

Лазити ти тут не смій!
Ти хвороби перенесиш
Ще й інфекції розносиш.
Бій тобі ми об'явили»
Муху дружно всі ловили.
Щоби вам не захворіти,
Це повинні знати й діти:
Мухи треба проганяти,
У свій дім їх не пускати:
Бо на лапках в них мікроби,
Бруд, інфекції, хвороби.
Їм немає місця в хаті –
Слід на вулиці літати.
А у хату мухам – зась,
Знає це й малий Івась.
Треба всім нам пам'ятати:
Мух із хати проганяти!

Тестові завдання:

1. Хто прилетів із казки?
а) змії; б) муха; в) метелик.
2. Куди сіла муха?
а) на квіточку; б) на жабку; в) на тарілочку.
3. Чи стали проганяти муху?
а) ні; б) так.
4. Чому муху прогнали?
а) вона була неввічлива; б) билася; в) розносила хвороби та інфекції.
5. Що треба нам усім запам'ятати?
а) мух ловити; б) мух проганяти; в) мух оберігати.

Курочка Ряба

Казочка відома ще із дитсадочка,
Знає її добре кожен син чи дочка.

Жила Курочка Ряба у баби та діда,
Несла вона яйця зранку й до обіду.
Зберігали дід та баба
золоті ці дива
І на ринок їх продати
раз зібрались.
Стали собі у куточку,
товар розіклали,
Покупців усіх шановних гарно
закликали:
«В нас купуйте, не минайте,
Товар гарний – вибирайте».
Та не знали дід і баба, перш ніж
продавати,

Сертифікат якості
треба усім мати.
Вилізла із нірки мишка,
Стала поучати нишком:
«Треба усім людям знати,
Як продукти купувати,
Щоб вони були свіженькі,
А ви завжди здоровенькі.
Щоб з землі не купували,
Правильно продукти
завжди зберігали,
Щоб вони не попсувались,
Й ви не отруїлись,
Щоб зіпсованих продуктів
Раптом не наїлись».
Правду мишка їм сказала
Та сховалась в нірку.
Хто ці правила засвоїть
Й знає на відмінно,
Той здоровим завжди буде,
Їх ніколи не забуде.

Правила членів товариства

„Друзі чистоти”

1. Щодня вставай в один і той же час, провітрюй кімнату, роби зарядку.
2. Кожного ранку умивайся, чисть зуби, мий вуха та шию.
3. Привчайся після зарядки обтиратися до пояса водою.

4. Перед сном потрібно вмиватися, добре провітрювати кімнату.
5. Завжди мий руки перед їжею, після роботи, відвідування туалету.
6. Коротко стрижи нігті на руках і ногах.
7. Користуйся носовою хусточкою.
8. Коли чхаєш і кашляєш, прикривай ніс і рот носовою хусткою.
9. Утримуй у порядку своє волосся.
10. Щодня чисть своє взуття.

Творче завдання "Закінчіть речення".

1. Свої зуби я _____ .
2. Свої руки я _____ .
3. Їсти я більш за все люблю _____ .
4. Займатися спортом я _____ .
5. Обливатися холодною водою я _____ .
6. Купатися я _____ .
7. Сплю я найкраще тоді, коли _____ .
8. Вранці я прокидаюся _____ .

II. Наодинці вдома

1.Куди дзвонити в разі небезпеки

Діти повинні вміти та знати,
Як допомогу собі викликати.
Пожежа, вогонь, як ти вдома один,
Швиденько дзвони й викликай **101**.
Адресу назви, що горить, і як звати,
Пожежників треба тоді вам гукати.
Злодюга у хату хоче пробратись.
Як діять? Як бути? Як рятуватись?
В міліцію треба дзвонити негайно,
Ти номер **102** хутчіш набирай-но,
Хворіє хтось дуже й не може вже встати –
Людину потрібно скоріш рятувати,

Ти медиків виклич, «швидку допомогу»,

103 набирай і гукай на підмогу.

В квартирі ти раптом почув запах газу –

Не грайся, дзвони **104** відразу.

Ці служби нас виручать завжди з біди.

Про них пам'ятаймо ми всюди й завжди.

Сам знай та інших навчай!

Ці чотири номери добре пам'ятай!

2.Правила поведінки

при намаганні сторонніх проникнути в житло

Згадаймо, діти, українську народну казку «вовк і семеро козенят».

Жила-була у гарному-прегарному лісі коза з козенятами. Жили всі вони у гарному будиночку, а мама-Коза дуже любила своїх маленьких біленьких козенят, яких у неї було аж сім! Сім'я була дружна і весела, а діти у мамі чемні і слухняні. От, бувало, йде мама до лісу за кормом, а дітей залишає дома самих та наказує нікому дверей не відчиняти, чужого в дім не пуска-

ти, бо ж діти маленькі, їх можуть скривдити, коли мамі немає. Діти послухають маму, замикають за нею двері, а самі граються, розважаються, доки з лісу вона прийде, молочка принесе. А коза прийде, заспіває для них пісеньку тоненьким голосочком: «Козенята, мої малята, відчиняйтеся, не лякайтеся! Ваша мама прийшла, молочка принесла». А діточки мамин голосок зразу впізнають та й відчиняють двері, радісно її зустрічають. А мама теж радо всіх вітає, цілує, обнімає. Всі задоволені. І так тривало довго.

Та одного разу довідався про щасливу сім'ю кози Вовк-сіроманець. Дуже йому захотілося з'їсти козенят, вони ж були такі пахучі, такі солоденькі, такі смачні, що аж слинка у Вовка потекла при згадці про них. От прийшов він до їхньої хатки, подивився, за двері вхопився, а вони зачинені. Посмикав Вовк за двері, а відчинити не зміг. Довго думав, як дістатись до козенят, коли чує, йде Коза та співає свою пісеньку. Сховався він за кущами та слухає. А Коза співає діткам: «Козенята, мої малята! Відчиняйтеся, не лякайтеся! Ваша мама прийшла, молочка принесла». От козенята і відчинили двері. А Вовк тепер зрозумів, що йому треба робити. І наступного дня, як тільки Коза вийшла з хатки, він тут як тут. І, ну, грубим голосом співати пісеньку. А козенята чують, що пісня мамина, а от голос чужий співає її. Поглянули вони у віконечко, а там Вовк зубастий! Ох і полякались! А коли мама повернулася, вони про все їй розповіли. Коза наказала своїм діткам нікому двері не відчиняти і з дому не виходити, щоб не трапилось біди. Козенятка були слухняні, тому так і зробили.

Але Вовк був старий і дуже хитрий. Він пішов до коваля, перекував свій голос, щоб він став подібним до голосу Кози. А тоді прийшов до козенят і заспівав пісеньку, так як мама: «Козенята, мої малята! Відчиняйтеся, не лякайтеся! Ваша мама прийшла, молочка принесла».

Зраділи діточки і відчинили двері, а на порозі не мама, а злий і голодний Вовчисько! Він накинувся на малят і поїв їх, ціленькими поковтав. Лише одне-однісіньке козеня і вціліло, бо в піч залізло з переляку. А Вовк і не став його шукати, бо наситився, аж підвестися не міг.

А незабаром і мама повернулася з лісу. Глянула і очам своїм не повірила – нема жодного козеняти, немає її дорогих малят! Гірко заплакала вона, та вилізло з печі найменшеньке і розповіло про біду.

Коза була дуже мудрою, вона зуміла визволити своїх діток з біди і наказати Вовка-сіроманця, великого поганця.

Пам'ятаєте, як вона наказала йому стрибати через вогонь. А коли він стрибав, то впав у яму, у самісінький вогонь, та й лопнуло в нього пузо, а

козенятка повискакували цілі-цілісінькі! Ось такий у казочки повчальний кінець.

Та таке хороше закінчення може бути лише в казці, а в житті бувають випадки дуже страшні, які мають трагічне закінчення.

Бо ж не перевелися ще люди, які користуються дитячою наївністю і довірливістю, і проникають у квартири, коли вдома залишаються діти самі. Вони грабують нажите людьми майно, виносять з хати дорогі речі і дітей можуть викрасти, зв'язати, поглумитися над ними, а то й убити.

Тому ніколи не можна відчиняти дверей будинку чи квартири стороннім, незнайомим людям. Навіть і знайомим, коли батьки наказали не відчиняти нікому. Тато з мамою краще знають, тому треба виконувати їхні накази.

І хоч люди не кують у коваля собі голос, але імітувати мамин чи татів можуть дуже добре, а ще такі люди йдуть на різні хитрощі, аби їм відчинили двері хати. То вони можуть сказати, що прийшли перевірити газ, телефон чи радіо, або ще щось вигадують, щоб їх впустили. А коли проникають до квартири, то чинять різні свавілля.

Тому діти не повинні відчиняти дверей своєї квартири нікому, крім тих, кому мама з татом дозволили.

А ще буває, що діти вибігають на подвір'я на хвилиночку, двері залишають відкритими, а тим часом заграються і забувають про все на світі. Лихі люди обов'язково скористаються цією можливістю, щоб залізти і наробити біди. Тому кожній дитині треба бути уважною, щоб уникнути лиха.

Двері добре зачиняйте, після себе перевіряйте.

Хоч ви зовсім ще малята,

Але пам'ятайте!

Люди ви, не козенята,

Правила вивчайте!

Якщо ви самі удома,

То запам'ятайте:

Ви людину незнайому

В дім свій не пускайте.

Бо дитя не може знати

В кого що на думці.

Незнайомець може мати

Зброю в своїй сумці.

Може речі всі забрати

І дитину вбити.

*То ж не треба відчиняти,
Краще потерпіти
Доки тато, доки мама
Не прийдуть до хати.
Вам людину незнайому*

*Не треба впускати.
Двері добре зачиняйте
Кожен раз, постійно!
Правила запам'ятайте
І живіть спокійно!*

Гра-перевірка.

(Стук у двері.)

Учень. Хто там?

Голос. Це я! Дядя Саша, відчини. Я прийшов перевірити електрику!

Учень. Я не можу відчинити, мама не дозволяє.

Голос. То чого ти боїшся? Я твою маму добре знаю, а вона мене!

Учень. Пробачте, приходіть тоді, коли мама буде вдома, а зараз я не відчиню.

Голос. Відчиняй, зараз же, мені ніколи з тобою бавитись, у мене робота, а ти теревені правиш!

Учень. Ні, вибачте! Я подзвоню до мами або до тата...

А як би ви поступили?

Чи треба вести переговори?

(На ці питання діти відповідають по-своєму, а вчитель допомагає знайти правильне рішення в кожному випадку окремо).

3.Троє поросят

В чарівному лісі жили поросята.

Казка відома вам, певно малята.

Будинки вони там собі будували,

У лісі гуляли, стрибали, співали.
Злий вовк у ліс до них завітав,
Він дуже малих поросят налякав.
Втікали до хати найстаршого брата,
Щоб хвостик і рильце своє врятувати.
Прилисток знайшли поросята у домі,
А правила захисту всім нам відомі.
Їх треба завжди нам усім пам'ятати,
Тож будемо зараз ми їх повторяти:
Не можна пускати чужого у дім,
Бо дім – це фортеця, коли ви у нім.
Не можна гуляти самим у дворі,
Це треба всім знати – батькам, дітворі.
Не можна з чужими людьми розмовляти
Й дарунки від них вам не можна приймати.
Їхати в ліфті краще самому
Або із батьками чи добре знайомим.
В машині чужій пропонують кататись?
Що, будем сідять? Ні! Рішуч відмовлятись!
Говорять: «Прийшли ми від мами,
Прийшли ми від тата».
Не довіряйте – перевіряйте!
Загроза життю – то **102** набирайте.
Про службу безпеки завжди пам'ятайте!

III. Безпека у побуті

1.Квітка вогню

Казка про білочок

Одного разу, надвечір, білченята приготувались до вечері і тихенько сиділи біля хати. Мама з татом чомусь довго не повертались. Діти терпляче чекали. Пушок і Скік про щось домовлялись на самому вершечку дуба і показували вдаль лапками. До них приєднались й інші діти, бо всім стало

дуже цікаво, на що дивились їхні братики. Вони вмить вискочили на самий вершечок і вловили неприємний запах диму. Такий запах вказував на небезпеку. Але цікавість виявилась сильнішою. Тому Пушок і Скік пострибали з гілки на гілку, а за ними Росинка, Руся і Русик.

Діти швиденько спустилися на землю, де догорало вогнище. Це, можливо, хлопчики лишили його тут і забули загасити. Білченята вже хотіли повертатися, як раптом Русик захоплено скрикнув: «Дивіться! Дивіться! Яка квітка вогню!»

Діти оглянулись і побачили таке, чого в житті ніколи ще не бачили! Серед попелу враз розцвіла диво-квітка такого незвичайно красивого кольору, що не можна було відірвати погляду! Вона то полум'яніла червоним, то затухала і ставала темною, то рожевіла й іскрилась, то жевріла оранжевим, то займалась яскравим, неймовірно гарним кольором, що ні в казці сказати, ні пером описати.

Діти подумали, що це, мабуть, перо Жар-птиці і вирішили взяти його додому. Русинка заперечила, але її ніхто не став слухати, бо так красиво, а вона начебто не бачить цієї краси. Всі засперечалися, тому що не могли вирішити: це перо казкової Жар-птиці, чи квітка вогню? Найсміливіший Скік дотягнувся до цього дива, взяв його в лапки. Паличка, на якій полум'яніла квітка, була ще теплою, навіть трохи пеклася, але Скік не признався. Він сміливо тримав її в лапках і запропонував віднести додому. Ото зрадіють мама з татом, коли побачать в хаті таке диво, яке горить і переливається! Від цієї квітки не тільки світліше стане в їхній хатці, але й тепло! А вона ж така красива, що всі заворожує!

Скік вискочив нагору і поніс свою знахідку, а за ним побігли всі. Тільки Росинка чомусь передчувала біду, але її ніхто не слухав, бо всі захоплено дивились на чарівну квітку вогню. Всі гадали, що це не перо Жарптиці, а чарівна квітка, яка не може причинити ніякої біди: вона така гарна, тепла, лагідна.

Нарешті всі прибігли до хатки. Скік приладнав квітку у хаті і діти ще дужче здивувались. В хаті стало світліше і дуже красиво. Так красиво було, коли тато приніс до хати кусочок гнилої шовковиці, що світилась зеленкуватим кольором. Але той вогник не давав тепла, а цей ще й гріє хатку! Діти посідали навколо і зачаровано дивились на квітку вогню. Навіть Росинка зачаровано дивилась, не могла відвести погляду і забула про що шепотіло її маленьке сердечко. Вона теж була захоплена цим дивом.

Раптом квітка, наче чогось злякалась, затремтіла дрібно-дрібно... І в ту ж мить спалахнула так яскраво, що аж осліпила дітей. Вони злякано відсахнулись. А квітка випустила довгий язик лизнула ковдру. Ковдра засвітилась, а квітка продовжувала лизати всі речі, які знаходились поблизу. Вони спочатку світились, вітаючи квітку, а потім почали горіти. Зразу хатка наповнилась їдким димом, діти перелякано вискочили. Лише Скік залишився сам в хатці, він так налякався, що не знав, що робити, і заліз під ліжку. Лише тепер зрозумів малий пустун, що він наробив. Дим виїдав очі, душив за горло. Скік втратив орієнтир у просторі, тепер він не пам'ятав, де двері, він забився в далекий куточок і втратив свідомість. Останнє відчув, що дуже болить лапка...

В цей час повернулися додому мама з татом, вони серцем відчували біду. Та що вони могли вдіяти проти вогню?

Випадково проходив лісник і побачив, що йде дим із дупла, де була білочина хатка. Він заліз на дуба, вилив воду з фляги, розвіяв руками дим і просунув руку в дупло: чи нема там нікого. Він вийняв Скока, який був непритомний, поклав його на траву під дубом і подумав, що то хлопчики, мабуть, запалили вогонь у білоччиній хатці, і ось яка біда сталась... Йому й на гадку не спало, що це могли зробити самі білочки. Лісник скрушно

похитав головою, подивився на білочку, а білчєня заворушилося. Він взяв Скока, змазав йому лапку та й поклав на дерево, щоб на землі його ніхто не розтопав. Сам пішов додому, сварячи подумки пустунів.

А тим часом білочина сім'я гірко плакала над скаліченим Скоком. А ще над тим, що лишилось від їхнього затишного дупла. Та ще до всього наближалась гроза. Що їм робити? Вдарив перший грім, заіскрилась блискавка, розтинаючи небо навпіл. Білочки затремтіли від страху і від холоду, а скалічений Скїк тяжко стогнав. Мама пригортала бідну дитину і перший раз у житті не знала, що робити.

Десь далеко загриміло, потім все ближче й ближче. Колись вони всі не боялись грози, бо жили в затишному дуплі, а тепер вона їх дуже лякала. Та раптом блискавка застрекотіла з такою силою, що всіх оглушила і осліпила, вона розітнула чорне небо і впила в старе високе дерево, яке, мов підкошене, впало із страшним гуркотом. Білочкам здавалось, що розірвались їхні сердечка. А в повітрі потягло димом. Звірята не знали куди подітись від страху і кожної хвилини чекали найгіршого. Та раптом пішов такий дощ, що страшний вогонь, який почав, було, поширюватись, зник, ніби його випила гроза. Дощ згодом також став припинятись, а грім гуркотів десь далеко, та від цього легше не ставало. Страх не давав жити. Нарешті впали останні краплі дощу, хмари посунули кудись на захід, а на сході почав розвиднятися день.

Білочки зібрались до купи і тремтіли від страху та холоду. Та прилетіла Сорока, яка все знала, і розповіла татові Рудику про останні новини, які сталися у лісі. Отже не тільки вони потерпіли від грози, багато було зруйнованих гнізд, хатинок, та й звірят багато загинуло... Що поробиш... Вона й порадила Рудику звернутися до знайомого майстра Дятла, щоб той допоміг з житлом.

Даня залишилась з дітьми, а Рудик поскакав до Дятла. Звичайно, сім'ю білочок всі дуже любили, тому й дозволив Дятел зайняти нове дупло. Воно було зовсім не таке, як стара хатка. Тут не було нічого: ні килимів, ні ковдр, ні ліжечок, ні комірок. Та що поробиш? Часу назад не повер-

неш. Хоч і є каяття, та нема вороття. Не повернеш втраченого майна, а ще гірше, що не повернеш здоров'я братику...

Та життя продовжувалось. Скільки підлікувався травмами, які йому носили з усього лісу, хоч лапка ще боліла і тепер він не міг похвалитись, що бігає та стрибає краще за всіх. Він дуже переживав за те, що сталося. І всім переповідав цю страшну історію, щоб з іншими дітьми того не сталося. Всі підростали, часом їй забували гостроту того страху, та коли чули здалеку запах диму, втікали далеко-далеко від нього, бо знали, яке лихо несе з собою чарівна квітка вогню.

А ви, діти, знаєте правила пожежної безпеки? Якби ви почули запах диму, то що б зробили?

(Треба негайно подзвонити по 101! Інші відповіді...)

Питання на закріплення:

1. Чи можна бавитись сірниками?
2. Що треба робити, коли в хаті загорілось?
3. Як треба поводитись з побутовими електронагрівальними приладами?
4. Чи можна бавитись з газовою плитою?
5. Що треба робити, якщо ви почули запах газу? За яким номером дзвонити?
6. Як поводитись, коли ви на газову плиту поставили щось розігрівати?
7. Як викликати швидку допомогу?
8. Чи можна ховатись у хаті, коли щось загорілось?

Отже, запам'ятайте, що вогонь може бути не тільки другом, але й страшним ворогом, коли не дотримуватись норм поведінки. Пам'ятайте про це завжди і не допускайте, щоб з вами сталося лихо. Адже лихо може статись з тими, хто нехтує правилами.

Діти, запам'ятайте:

101 – виклик пожежної машини;

102 – виклик міліції;

103 – виклик швидкої допомоги;

104 – виклик газової служби.

Пам'ятайте:

Сірник маленький, а біда велика.

*Мама з татом наказали сірників не брати,
А самі пішли у поле, щоб його зорати,
Залишився дома Вася, що йому робити?
Тут коробочка знайшлася... Чи не запалити?
Але дома неможливо, бо ж казали тато,
Щоб у хаті, навіть руки, сірників не брати!
Хлопець шапку натягає, йде за сирту Вася.
Чирк! Сірник упав в солому, а та зайнялася!
Вася тут же розгубився і почав втікати,
А соломі – цього ї треба, почала палати!
Поки люди позбігались та стали гасити,
То ї соломи не зосталось. Що вже тут робити?
Чим корову годувати? Чим він думав тільки?
Врятували люди хату і знайшли Василька...
Що забіг у ліс від страху, бо накоїв лиха.
От! Сірник – який маленький!*

А біда – велика.

Нема нічого дорожчого за життя і здоров'я людини. Це найголовніше!

Тестові завдання:

1. На випадок пожежі телефонуй за номером ...
 - а) 102;
 - б) 101;
 - в) 103.
2. На новорічне свято я обов'язково візьму ...
 - а) бенгальські вогні;
 - б) петарди;
 - в) веселий настрій.

3. Скільки приладів потрібно вмикати в одну розетку ...

а) 1;

б) 3;

в) 2.

4. Не можна розпалювати багаття в ...

а) безвітряну погоду;

б) суху погоду;

в) холодну погоду.

5. Суши білизну ...

а) над газовою плитою;

б) на каміні;

в) у ванній кімнаті.

6. Якщо в квартирі багато диму, закрив вологим рушником ...

а) ніс і рот;

б) очі;

в) рот.

7. До горючих речовин відносяться ...

а) пісок;

б) папір;

в) вода.

8. Чим не можна гасити бензин?

а) водою;

б) ґрунтом;

в) піском.

Гра «Пожежна тривога»

Учні отримують папірці з назвами предметів пожежогасіння. Вчитель називає різні ситуації виникнення пожежі, а учні намагаються її загасити.

«Загорілась трава» (*ґрунт, пісок, вода, гілля дерев*).

«Задимлене приміщення» (*Рушник, вода*).

«Горить шнур праски» (*Суха тканина, ковдра*).

Вправа «Запитання – відповідь».

(Учитель називає речовину, а учні плескають в долоні, якщо вона належить до горючих.)

Пісок, тканина, папір, вода, дерево, молоко, нафта, цегла, бензин, скло.

Вікторина

1. Для виклику пожежної бригади потрібна монета вартістю:
 - а) 10 копійок;
 - б) 50 копійок;
 - в) жодної *.
2. Якщо вночі ви прокинулися в задимленій кімнаті, вам треба:
 - а) лежати в ліжку і кликати на допомогу;
 - б) скотитися з ліжка й повзти до дверей *;
 - в) встати і тікати з кімнати.
3. Якщо ви не можете відчинити вікно, щоб покликати на допомогу, коли будинок у вогні, вам потрібно:
 - а) виповзти до іншої кімнати;
 - б) стукати у вікно;
 - в) розбити вікно *.
4. Що слід зробити з електроприладами, якщо вони не потрібні вночі?
 - а) залишити ввімкненими;
 - б) вимкнути й вийняти штепсель із розетки *;
 - в) вимкнути, але вилку не виймати з розетки.
5. Які пожежонебезпечні речовини й матеріали ви знаєте?
6. Чому зростає кількість пожеж в осінньо-зимовий період?
7. Назвіть, у чому полягає потенційна небезпека пожежі у вашій квартирі, на кухні, на балконі, у спальні.

2. П'єса-казка про поросятко Квік та Хрюк, що сірники взяли до рук

Учитель. Дорогі діти! Нас оточує така краса, такий простір, стільки радості і щастя! Як же важливо все це зберегти таким, як воно є. Не знищити, не зруйнувати, а залишити землю такою чудовою для інших людей. А ще дуже важливо зберегти своє життя і здоров'я, щоб насолоджуватись кра-

сою навколишнього світу. А все у великій мірі залежить від вас самих, як ви будете поводити себе, як виконуватимете правила поведінки, як ви любите і бережете навколишній світ, такий крихкий і неповторний, дзвінкий і радісний.

Сьогодні ми повторимо правила протипожежної безпеки. Це дуже потрібні знання, які треба чітко виконувати і ніколи не можна забувати!

(Відкривається сцена. На сцені зображений ліс, невеличка галявинка, пеньки. Виходить до дітей Бабуся Настуся, яка буде розповідати дітям історію.)

Бабуся Настуся.

Я розповім вам для початку,
Про що мені повідав Крук.
Про два смугастих поросятка,
Що звались просто: Квік та Хрюк.

Не десь далеко за горами,
А тут, у нашому ліску,
Були чудові діти в мами,
Що вміли гратися в піску.
У хованки любили гратись,
Бо кожен з них стежки всі знав,
В калюжі мріяли купатись,
Як дощик часом поливав.
В землі вміли рити ямки,
Смачні шукати корінці

І росяні стрічали ранки,
Ловили перші промінці.
Вони були прудкі й щасливі,
Веселі, радісні були.
Такі от діти галасливі
У лісі з мамою жили.
Вони не слухались ніколи,
Та мама раз взялась за них
І привела дітей до школи,
Щоб вчилися правил лісових.
Директор Зайчик взяв заяву
І записав у перший клас.
Учитель посадив на лаву,
І розпочавсь навчальний час.
Учили там дітей читати
Сліди і знаки лісові,
Співати й звуки розрізняти
Щодня складніші і нові.
Казали слухати уважно,
Щоб діти грамотні були.

Та вчилися Квік і Хрюк неважно:
Вони всидіти не могли.
Учитель вчив їх рахувати,
Природу вчив дітей любити
І сірників до рук не брати,
Щоб ліс, бува, не запалить.
Та рахувать вони уміли
На жолудях і корінцях,
А правил вчити не хотіли —
Вони були ліниві — жах!
І от одного разу в спеку,
Якраз канікули були,
Не знаючи про небезпеку,
Вони далеко забрели.
Туди, де ще і не бували,
Від рідних місць далеко так!
А як вернутися, не знали,
Напав на поросятко ляк.
Вони і плакали, й пищали,
І метушились бідаки,
А як вернутися, не знали,
Бо все робили навпаки.
А тут ніхто не допоможе:
Ні крик, ні плач, ні навіть злість.
На крик прийти вовчисько може,
І поросятко зразу з'їсть.
Як Квік та Хрюк це зрозуміли,
Затихли, стишили ходу.
На щастя, це вони зуміли,
Від себе відвели біду.

А йшов тим лісом Вовк-
Вовчисько,
І тигри, й леви там були.
Якби зачули крик той близько,
То зразу б з'їсти їх могли!
Вже стало сонечко сідати,
А діти з страхом віч-на-віч.
Давно їх десь шукає мати,
А в ліс заходить темна ніч.
Тут потягло димком з галяви
І прохолодою з води.
Два поросятка, дві роззяви,
Чогось посунулись туди.
Ну, ясно, їм хотілось пити,
Але чого на дим пішли?
Якби могли ми їх спинити,
Тоді б не трапилось біди.
А так, вони туди полізли,
Ці поросятка Квік та Хрюк,
Якісь кусочки хліба згризли
І сірники взяли до рук.
А це добро тут залишили
Туристи (горечко одне!),
Які тих правил теж не вчили,
Біда їх також не мине.
Та про туристів я до слова.
Це не туристи — просто сміх.
Про поросятко наша мова,
Ось подивіться ви на них!
*(Вибігають двоє поросятко, (діти
в масках Квік та Хрюк.)*

Хрюк.

Ой Квік, поглянь, що нам лишили!
На, покуштуй, який смачний!
Це люди хліба не доїли.
А він чудовий, запашний!

Квік.

Нам повезло, ми наїмося,
А ніч ось тут переспимо.
Тепер ми вже не боїмося,
Давай спокійно поїмо.

Хрюк.

Було в людей тут, певно, свято.
Нам не поїсти — просто гріх.
Поглянь, як усього багато
Лишилось в лісі після них!

Квік.

Огризки яблук, огірочки,
Порозсипали аличу.
А хліба он які кусочки!
Ну, я наївся досхочу!

Хрюк.

І я наївся, більш не можу.
Які смачні ті огірки!
А я ось тут ще щось знаходжу...
Дивись, а в мене сірники!

Квік.

Оце так знахідка! Прекрасно!
Вогонь доречний буде нам!
Запалим вогнище — і ясно:

Не підступитись ворогам!

*(Поросятка беруться за руки,
танцюють, стрибають і співа-
ють пісеньку.)*

Пісня поросят.

Скок-скік, скок-скік!

Молодці Хрюк, Квік!

Буде гарний час: сірники є в нас!

І не страшно нам, а біда вовкам!

Скок-скік, скок-скік!

Молодці Хрюк, Квік!

*(З цією пісенькою вони вибігають
за куліси, а Бабуся Настуся вихо-
дить.)*

Бабуся Настуся.

Розвели вогонь малята,

Хмизу наскладали

І вляглись поблизу спати —

Та й позасинали.

Вітерець дмухнув легенький,

Полум'я стрибнуло.

Суша в лісі, хмиз сухенький,

Раз — і спалахнуло!

І побіг вогонь гуляти —

Вітерцеві втіха!

І схопились поросята

Від страшного лиха.

Вогник біга по сухому,

Все навкруг чорніє...

Хто зарадить отакому

Лихові страшному?
Квік і Хрюк біжать до річки,
А вогонь гуляє.
Чим з ріки набрать водички?
Ну, скажіть, хто знає!
Що ж, в сорочці хтось родився —
Мить прийшла щаслива:
Дощ лавиною пустився,
Почалася злива.

Від води вогонь тікає,
Гаснути не хоче.
Та пожежа затухає,
А вода хлюпоче.
Все скінчилось, слава Богу:
І пожежа, й злива.
Вирушає у дорогу
Пара вередлива.

(Ідуть насуплені Квік та Хрюк, на сцені зупиняються, розмовляють.)

Квік.
Не хотіли ми ніколи
Правила вивчати,
А казали нам у школі
Сірників не брати!

Хрюк.

Наробили стільки лиха
Сірниками тими.
Діти, сірники — не втіха,
Ви не грайтесь ними.

Квік.

А як хочете у лісі
Теплий вогник мати,
Треба вибрать гарне місце
Й зразу обкопати.

Хрюк.

Коли вже з привалу йдете,
Треба загасити
Чи піском, якщо знайдете,
Чи усе залити.

Квік.

А огризки всі прибрати,
Банки і пакети.
І не треба забувати
Вам оті секрети.

(Замовкають, похнюплюють голови. Хрюк піднімає голову і радісно вигукує.)

Хрюк.

Ти поглянь на цього дуба!
А я його знаю!
Чуєш? Он матуся люба
Нас уже гукає!

Квік.

Що нам буде? Я боюся...
Що ж то буде з нами?
Як я в очі подивлюся
Нашій рідній мамі?

Хрюк.

Що ж, нашкодити уміли.

Нам відповідати.

А тепер ходімо сміло,

Треба все сказати.

(Квік та Хрюк біжать зі сцени.)

Бабуся Настуся.

Поросята так помчали, що аж закуріло! Їх матуся ледь не впала, як дитей зустріла.

Бо вони такі нещасні, так змарніли, зчахли...Її діточки прекрасні дуже димом пахли.

Хвостики їм обгоріли, а місцями спинка. Лапки дуже в них боліли... плаче мама-свинка. Цілувались, обнімались, втративши обіймам лік, і до мами притулялись неслухняні Хрюк та Квік. Рани всі залікували, вдвох за літо підрости і матусі помагали, як уміли, як могли. Справ у них було багато, як в усіх у літній час: збудували гарну хату, провели і світло, й газ. Все чудово поробили, видно хату за версту! Телевізора купили, в кухню — газову плиту. От і осінь наступає, дощ холодний моросить. А сімейка хату має, у якій затишно жить. В них і жолуді в кладовці, їм не страшні холоди, пиріжки смачні в духовці, і нікуди йти не треба.

Діти трохи присмирніли, слів я просто не знайду. Підрости, порозумніли, і забули про біду...

Якось раз у теплу днину надоїло їм сидіть і пішли на полонину та й забули все умить.

Телевізора лишили, щось дивились — і пішли... І до хати не спішили. Передачі йшли та йшли... І ніхто їх не дивився — день такий чудовий був! Телевізор перегрівся, потім взяв — і спалахнув. Дим з хатини валить валом, звірі в лісі — хто куди! І несе із хати жаром, от прийшла пора біди. Може листя спалахнути, загорітись деревце. А тоді пожежі бути — Хрюк і Квік за відерця вмиль взялися. Струм, звичайно, відключили і давай водичку лить!

І, нарешті, загасили, більш нічого не горить.

Знову самі обгоріли, все пече і все болить.

На пеньочках діти сіли, стали думать, що робить?

(Виходять Хрюк та Квік, сідають на пеньки.)

Квік.

Хрюк, а що тепер робити?

Наробили знов біди.

Як тепер нам далі жити

І піти тепер куди?

Хрюк.

Ми удвох з тобою винні,

Знову маму підвели.

Полагодити повинні...

От роззяви ми були!

Квік.

Все болить, а що робити?

Треба все ремонтувать,

Фарбувати і білити,

Повиносити, прибрать...

Хрюк.

Телевізора немає,

Скоро вже зима прийде,

Всі стежки позамітає —

І не вийдемо ніде...

Квік.

Що ж, самі в усьому винні,

Все забули і пішли.

Ах, які ж ми й справді свині,

Як зробити так могли?

Хрюк.

Що тут, братику, пишати,

Треба помилку справлять.

Швидко все поприбирати,

А надалі пам'ятать.

Квік.

Як виходиш в двір із хати,

Завжди все перевіряй.

Треба все повимикати,

А тоді іди, гуляй.

Хрюк.

Бо вогонь страшенний дуже,

Злий, лихий, зубастий джин.

При пожежі, любий друже,

Подзвони на 101!

Квік.

Служба ця вам допоможе

Злу пожежу загасить.

Забувать цього негоже —

Це вас може захистить.

Хрюк.

Ну, а ми й не подзвонили:

Зразу взяв нас переляк.

Ми самі усе зробили,

Добре хоч, що вийшло так.

Квік.

А могло б усе згоріти,

А могло... Аж страх сказати...

Де б тоді ми стали жити?

Де нам нову хату взяти?

Хрюк.

Ну, та що там, піднімайся,

Чи болить, чи не болить.

Ну, давай, і намагайся

Все швидесенько робить.

Квік.

Що нам скаже наша мати,

Як побачить біди ці?

Що тут можна ще сказати?

Ясно: ми не молодці.

(Беруться до роботи, йдуть зі сцени.)

Бабуся Настуся.

Дуже мама хвилювалась,

Почала на них кричати.

Квік та Хрюк не запирались,

А похнюпились, мовчать...

Знову дім відбудували,

Поробили все, як слід.

Заново пофарбували.

Ну, а тут вже й випав сніг,

Бо зима прийшла кудлата,

Вітер свище, холоди.

В хатці гріються малята,

Бо й не вийдеш нікуди!

В них і затишно, і тихо,

Є в них супчик із грибів.

Але раз собі на лихо

Квік чайку попить схотів

І налив у чайник воду.

Хрюк сказав, що теж поп'є...

Самі вийшли на природу,

Знову — горечко моє!

Так загрались, так загрались...

Сніг на сонечку блищить!

З гірки весело катались,

Та в якусь згадали мить...

Враз про чайника згадали,

Остовпіли і стоять.

А тоді нараз помчали.

До хатиночки летять.

(Квік і Хрюк біжать, зупиняються.)

Квік.

Стій, поки біди не сталося,

Згадуй правила мерщій!

Так... Відразу пригадалось:

Все відкрити в хаті цій.

Хрюк.

Вікна, двері ширше зразу,

І нічого не вмикай!

Якщо чути запах газу,

104 набирай!

Квік.

Сірників до рук не брати!

Так, відразу все почнем.

Хатку мусим врятувати

Та й себе також спасем.

Хрюк.

Все, як слід, усе зробили:

Не вмикати, не світить.

Вікна, двері відчинили,

Щоб в повітря не злетить.

Квік.

Подзвонить на 104,

Тільки правильно дзвонить!

Як заїдемо до квартири —

Доступ газу припинить.

Знову побігли рятувати свою хатку.

Бабуся Настуся.

Катастрофу відвернули

Вередливі малюки.

Все зробивши, враз послули,

Бо злякалися — таки.

Мама пізно поверталась,

В хаті тиша, а не крик...

Здивувалася, злякалась,

Що послули Хрюк та Квік.

Може, діти захворіли,

Невеселії, сумні...

Чи, можливо, щось зробили

Вередливі пустуни?

Та вони були сміливі

Й розказали все самі

Залишилися щасливі

Дві, звичайно, сторони.

Але мама тут сказала

Вередунчикам своїм,

Що до школи записала,

Бо знання потрібні всім.

Треба далі їм навчатись,

Щоб багато в світі знать.

Та тепер не лінуватись,

Хочуть все на світі знать!

А вони й самі хотіли,

Щоб знання у них були,

Бо багато зрозуміли

І, звичайно, підросли.

А тепер нізащо в світі

Вже не хочуть пустувать,

Бо вони найкращі діти,

В школі учаться на «5»!

В них зразкова поведінка,

Зауважень в них нема.

І гордиться мама-свинка

Дітлахами не дарма!

От історія скінчилась,

Більш нічого не чувать.

Я піду, бо вже стомилась

Вам казки розповідать.

(Вибігають Квік та Хрюк і звертаються до дітей.)

Квік.

Ні, посидьте, постривайте,

Розбігатись не спішіть!

Всі ці правила вивчайте

Та ще й висновок зробіть!

Хрюк.

Щоб здоров'я дітям мати

І уникнути біди,

Правила всі треба знати,

Пам'ятати їх завжди!

Квік.

А тепер скажіть мені:

Можна гратись сірниками?

— Ні!

Хрюк.

Телевізор ви включили:

Мультики там і пісні.

Йдете гратись, все лишили.

Так і треба, діти?

— Ні!

Квік.

Із квартири запах газу —

Що робити треба зразу?

Світло там ввімкнуть мені?

Сірником черкнути?

— Ні!

Хрюк.

От схотілось чоловіку

Під сосною навесні

Вогнище зробить велике.

Там палити можна?

— Ні!

Квік.

Бо під деревам не можна,

Щоб його не запалить.

Б'ється пташечка тривожно:

Їй на дереві цім жить.

В неї діточки безкрилі

Задихнуться і згорять.

Пам'ятайте, діти милі,

Все це добре треба знать!

Хрюк.

Як прийшла біда умить,

Не ховайтесь, а дзвоніть!

Кожна донечка і син,

Знайте номер 101!

Квік.

Запах газу йде з квартири —

Треба номер 104!

Ще якась біда біжить —

На «швидку» скоріш дзвоніть!

Швидко номер набирайте —

Це 103! Запам'ятайте!

Хрюк.

А міліція — 102!

Всяке у житті бува.

Лиха, діти, стережіться,

Та при цьому не губіться.

Квік.

Бо життя у нас одне,

Іншого не буде.

Хай же сонечко ясне

Ніжно вас голубить.

Хрюк.

Хай всміхаються до вас

І травичка, й квіти.

А тепер у добрий час,

Наші любі діти!

Вчителька.

У добрий час, дорогі діти. Пам'ятайте про те, що вам сьогодні розповіли.
Будьте всі здорові, веселі і щасливі!

Фізкультхвилинка.

На галявині вогнище

Полум'я стелиться низько-низько (*присідають*),

Далі багаття розгоряється (*піднімаються*)

І полум'я коливається (*показують руками*).

Ми взяли водичку прямо із кринички (*нахиляються*).

Полили, загребли (*імітація руками*)

І з галявини пішли (*крокують*).

3. Солом'яний бичок

Ось солом'яний бичок,

Та ще й смолений бочок.

Сірника лиш запалить –

І бичок згорить умить.

Вже нікого він не зловить,

Й дід не порадіє,

Тільки купка попелу

І жаринка тліє.

А як вітер-пустунець

Налетить із поля,

Запалає все навколо,

Хата і стодола.

Буде лихо скрізь і всюди...

Де взялось та звідки?

А причина всім відома –

Сірник взяли дітки.

Пустували, жартували

Й кинули у казку,

А що з цього вийшло,

Слухайте, будь ласка.

Жив бичок у діда й баби,

Все було у них до ладу.

Баба пасла на травиці
І плела з квіток косиці.
Дід у хаті майстрував,
Лад в господі скрізь давав.
В гості внуки завітали,
Радо дуже їх приймали,
Пирогами частували,
Молочком всіх напували.
І погратись на лужок
Відпустили діточок.
Сумно стало їм у лузі:
«В що пограємо ми, друзі?
Нишком сірники я взяв,
Коли дід відпочивав.
В гру веселу будем гратись,
Хто з вас хоче розважатись?» –
Так сказав найстарший внук
Й сірники він взяв до рук.
А молодший: «Ні, не тронь!
В сірниках живе вогонь».
«Ну, малий, ти й боягуз,
Знай: вогню я не боюсь.
Він живе в коробці мирно,

Бесіда за змістом прочитаного:

- Що трапилось з солом'яним бичком?
- Як зустріли дід та баба своїх внуків?
- Що зробив старший внук?
- Чому він не послухав свого меншого брата?
- Чому ігри з вогнем приводять до лиха?
- Коли вогонь буває другом, а коли ворогом?

Лагідний він і спокійний.
Він і гріє, й не пече,
І нікуди не втече».
А сірник був пустотливий,
Жартівливий, не лякливий,
Думає в коробці нишком:
«Я втечу від вас, мов мишка,
Тільки випустіть мене –
Вже ніхто не здожене».
Та й побіг вогонь по лузі,
Й знаєте, що вийшло, друзі?
Хату ледве залили,
А бичка вже не змогли!
Добре внуки, уцілили,
Тільки пальці обгоріли.
Щоб всі знали малюки,
Що недовго до біди,
Що вогонь буває різним:
Коли добрим, коли грізним.
Щоб не трапилось біди,
Сам це знай та всім кажи:
***Сірники ти не чіпай,
Про це завжди пам'ятай!***

4. Про лисичку

У зеленому лісочку,
На високому горбочку,
Там хатинонька стояла,
В ній Лисичка проживала.

Була прудка та хитрюща
І до всього завидюща.
Все тягла вона у дім,
Все було у домі тім:
Ацетон та лаки й фарби –
На всі смаки, на всі барви.
Ще й каністри з керосином,
Різні ємкості з бензином.
Усього було доволі –
І в коморі, й в коридорі.
Раптом вогник – стриб із печі –
Результат ясний й малечі:
Хатка миттю вся згоріла –
Лиш лисичка уціліла.

5.

Тож ми їй дамо пораду –
Ви послухайте теж радо:
Всьому треба дати лад,
Дім – не база та не склад.
Вихід вільний слід тримати
Легкозаймисті речовини
І всім добре пам'ятати:
Не заносьте у хатини.
Чи у місті, чи в селі
Знати мають це й малі.
Правила протипожежні
Добре ти вивчай
І будь завжди обережний
Та усіх навчай.

Котик і Півник друзями були,
В лісовій хатинці весело жили.
Кіт ходив по дрова в ліс,
На плечах додому ніс.
Піч дровами вдвох топили,
На плиті обід варили,

Боки гріли на печі
Та жували калачі.
Якось Лиска пробігала,
Півнику таке сказала:
«Ти зайди хоч на хвилину,
До мене, прошу, на гостину.
Пригощу тебе зерном
Та ще й чаєм з пирогом».
«Ні, не можу вирушати,
В пору цю з своєї хати,
Бо вогонь горить в печі,
Ще й печуться калачі».
«По такій простій причині
Відмовляєш ти в гостині? –
Лиска Півнику в відповідь, –
Я живу вже десять літ,
Хату я свою лишаю,
Хоч вогонь в печі палає.
Ти прикрий дверцята в піч
І сиди хоч цілу ніч».
«Гарну ти дала пораду,
Я приймаю її радо», –
Півник все зробив умить.
Раптом – хата їх горить!
І у чому ж то причина?
Просто випала жарина!
Котик на вогонь примчав
Півнику таке сказав:
«Піч, звичайно, річ потрібна,
В господарстві необхідна.
Як немає у нас газу

То скажу ось це відразу:
Тож не слухай ти Лисиці,
Ні її поради,
Бо залишить нас без хати
Ця хитрунка радо.
Як горить вогонь в печі
З хати й двору – ні-ні-ні.
Жар вже згас, немає диму,
Можна йти хоч без упину,
Чи у гості, чи у двір,
Бо вогонь – це хитрий звір.
Краще його пильнувати,
Ніж без даху бідувати.
*Добре це ти пам'ятай:
«Лискам» всім не довіряй!»*

6. Круть і Верть

Це веселі мишенята:
Тут ось – Круть, а це ось – Верть.
Як взялись вони до діла –
Все летить в них шкереберть.
Пустувати й гратися вони маста-
ки,

А трудитесь й вчитесь

їм не до снаги.
Якось грались мишенята,
Пустували – та не раз,
І на кухні, там, де плитка,
Взяли і відкрили газ.
Засичав тут газ сердито:
«Го-го-го, мене відкрито».
Швидко вибіг він в кімнату,
Запах чути вже у хаті.
У Вертя голова болить,
В Крутя у очах мигтить,
Почалася в них нудота,
І вже гратись неохота.
Що робити, як же бути?
Може, Півника гукнуть?
«Півник, Півнику, прийди,
Виручай нас із біди!»
Півник наш примчав ураз,
Швидко виключив він газ,
Відчинив вікно навстіж,
Вивів мишок він скоріш
На подвір'я й на травиці
Дав попити їм водиці.
І сказав поважно й мирно:

«Треба бути вам сумирним.
З газом не можливі жарти,
Знати вам про це вже варто:
Не вмикати й не крутити –
Себе можна отруїти,
Спричинити вибух може,
Вам ніхто не допоможе.
Сірники ти не запалюй
Й світла також не вмикай,
Перекрий потік ти газу
Й швидко службу викликай.
104 – ці три цифри
Сам теж знай і пам'ятай.
З газом жарти небезпечні,
Сам вивчай і всіх навчай.
«Будем вчитись, будем знати», –
Закричали мишенята.
Знаю я і знай це ти,
Що недовго й до біди.
Пам'ятайте!
***Найменші порушення правил
безпеки користування газовими
приладами можуть стати при-
чиною отруєння, пожежі, вибу-
ху.***

IV. Безпека руху пішоходів

1. Дорога до школи

Бути на виду

Любіть себе та інших поважайте,

*Своє життя й здоров'я бережіть.
І правильну дорогу вибирайте,
Якщо до старості бажаєте дожити.
Щоб не спізниться, ви не поспішайте,
Раніше вийдіть, щоб спокійно йти.
А по дорозі рот не розкривайте,
Щоб і життя, й здоров'я зберегти.
Бо їде транспорт, всюди перехожі,
Хто на роботу, хто з роботи їде.
Чи сіє дощ, чи дні стоять погожі,
А рух не припиняється ніде.
Летять машини, швидкість в них висока.
Миттєво транспорт цей не зупинить.
І хоч дорога, може, й не широка,
Та через неї, діти, не біжіть!
Спіткнутись можна чи перечепитись...
Летять машини, вам несила встать...
Автомобіль не може зупинитись,
Страшне нещастя може вас спіткати.
Дорогу виберіть до рідної вам школи,
Щоб світлою й безпечною була.
І навпростець теж не ходіть ніколи,
Собі й нікому не бажайте зла.
Самі у темряві ніколи не блукайте,
А з друзями старайтеся йти.
І людну вулицю чи стежку вибирайте,
Щоб і життя, й здоров'я зберегти.*

Дорога до школи веде вас не тільки до приміщення, а й до великої країни Знань, до світла, яке необхідне в житті кожної людини, щоб почувати себе повноправним громадянином, повноцінним членом суспільства. І поки діти малі, вони поспішають до своєї школи на навчання. Та дорога, по

якій простують у приміщення школи, не завжди буває безпечною, тому що комусь треба переходити дорогу, по якій їдуть машини, комусь треба перейти міст, йти через парк чи сквер, а ще по безлюдній вулиці чи стежкою через ліс... Тому по дорозі до школи чи повертаючись додому, старайтеся йти з друзями, однокласниками чи дорослими. Ідіть такими стежками та дорогами, де ходять люди. Коли ви залишаєтесь наодинці, є вірогідність зустрітись з небезпечною людиною чи твариною. І тоді ніхто не зможе вам допомогти, ви з бідною сам на сам. Діти, які люблять наодинці гуляти в парку, на пустирі, в лісі та в інших безлюдних місцях часто ставлять своє життя під загрозу, випробовують свою долю, підставляючи своє життя під небезпеку. Адже, де є хоч двоє людей, там вірогідність небезпеки зменшується, тому що завжди можна знайти вирішення або вихід із даної ситуації. Та й злочинці ніколи на групу людей не нападають, вони чекають одиноких перехожих. В гурті легше уникнути нападу бродячих тварин, вони теж, як правило, на групу людей не нападають. А через те, не треба самому блукати безлюдними вулицями та стежками навіть вдень, не кажучи вже про те, як настає вечір, щоб ніхто не образив, не скривдив. Треба бути завжди на виду в людей, щоб було кому допомогти вам. Ви, мабуть, не раз читали про те, що розшукується дитина чи доросла людина, яка зникла, і ніхто не знає, де вона. Чули, можливо, і про те, що дітей викрадають з метою одержання за них грошей. Тому будьте пильні і вибирайте дорогу, по якій простуєте від дому або додому, людну і безпечну. Ніколи не скорочуйте свій шлях, йдучи навпростець, де немає людей, бо, як каже народна мудрість, «Хто навпростець мандрує, той дома не ночує», «Далеко, та легко, а близько, та слизько», «Як поїде в об'їзд, то на обід будеш, а як навпростець, то тільки увечері», «Навпростець тільки ворони літають». Уявіть, що взимку ви пішли навпростець через ставок, та й провалились в ополонку, бо не побачили... Хто вам надасть допомогу? Або ви перечепились та й вивихнули чи зламали ногу або руку... Хто допоможе, коли там людей нема? І таких випадків може статися багато, всі вони непередбачувані. Небезпека завжди зростає з настанням темряви. Коли ви по-

вертаєтесь додому ввечері, то йдіть освітленими вулицями. Найкраще, звичайно, щоб вас зустріли батьки чи старші члени родини. Життя у кожного одне і його треба берегти. На неосвітлених безлюдних вулицях можуть збиратись п'яниці і наркомани, які вимагають грошей, чинять різне насильство, а дитина не зможе себе захистити. **Тому пам'ятайте: треба бути завжди на виду, не усамітнюватись, навіть коли дуже хочеться.**

Вибирайте безпечні місця завжди, куди б ви не йшли. Подумайте рол те, де йти краще. Вибирайте завжди той шлях, де пройдете без перешкод, де є переходи через дорогу або підземні переходи, де встановлені світлофори і є дорожні знаки або дорожня розмітка для переходу. Ніколи не поспішайте, а вийдіть трохи раніше, щоб не запізнитись і мати декілька хвилин на непередбачувані ситуації. Людина сама творить свою долю, багато залежить від того, як вона поводить себе в навколишньому середовищі, яку дорогу вибирає, по якій дорозі піде. Коли йдеш з дому, позачиняй всі двері, вікна, квартирки, не забудь вимкнути світло, газ, електроприлади: праску, телевізор, магнітофон, чайник і т. д. Щоб не трапилось біди з твоїм домом, будь уважним та пильним. Хтось, можливо, зі мною не погодиться. Ну, вимкнути все, звичайно, треба, двері теж потрібно замкнути, вікна... А от квартирки, тим більше, якщо вона десь там на сьомому чи дванадцятому поверсі? Хто туди полізе? Влізти то не влізе, якщо не захоче цього робити злодій, але є й інші причини, через які таки треба зачиняти квартиру, коли виходиш з дому. Це може бути і вітер, який внесе вам у кімнати непогашений недопалок, викинутий недбалим курцем зверху. Це і гроза, яка несе блискавку.

...І багато неприємного може статись у вашу відсутність. Хіба вам це потрібно? Звичайно, ні! Всі люди бажають жити щасливо і радісно. Але пустощі дітей, недбальство, з яким діти ставляться до своїх обов'язків, часто приводять до біди, надовго позбавляють радості і спокою. Будьте завжди уважні і пильні, коли виходите з дому. Навіть тоді, коли ви поспішаєте, перевірте все, зачиніть двері, а тоді виходьте з дому зі спокійною душею.

Пам'ятайте: хто спішить, той людей смішить, а собі гірше робить.
Отже, все перевірили? Тоді виходьте і зачиняйте двері. Подумайте, по якій дорозі підете, де безпечніше? Подумали? Тоді йдіть!

Щасливої дороги!

2.Правила дорожнього руху

Казочка про Білочок

Діти, а ви знаєте, де казка живе? Ні? Цього не може бути! Але, якщо і не знаєте, то це не біда! Я вам скажу і ви будете знати! Бо живе вона всюди. Так-так! Всюди! А схожа казочка на маленьку дівчинку, зовсім маленьку-маленьку, як Дюймовочка, а то й ще меншу! Вона може спокійнісінько сховатись у квіточці і ніхто її не помітить, а може сидіти під листочком, як іде дощ, і її не видно. Вона може жити і в мурашнику, бо дуже їх любить за працелюбство... Ось, яка казка, всюдисуща! А рухається вона так швидко, що ви собі й уявити не можете! Тому всюди вона є, тільки встигай спостерігати і подумати про неї, як вона вже тут. А ви мене запитаете, чому її не бачите? А тому, що бачить її лише той, хто вміє спостерігати і любити природу, хто ніколи не нищить ні квіточки, ні травинки, ані гілочки; хто не вбиває ні жучка, ні павучка, ні метелика, бо все приходить у світ, щоб жити у радості і щасті, тому людина не повинна вбивати і нищити. А якщо ти зламав рослинку, скривдив чи вбив тваринку, хіба тобі покажеться казка? Звичайно ж, ні! Тому думай, що ти живеш серед живої природи, тому люби і бережи її, бо це твій дім. І серед цієї дивовижної природи, серед чарівної краси живе надзвичайно цікава казка, яку ще, може, ніхто не бачив, крім мене, тому й не розповідав вам про неї, діти. А вона живе всюди, тільки добре придивись і помрій, полюби цей надзвичайно прекрасний і великий світ і ти побачиш у ньому чарівну казку.

Одного разу я прийшла в ліс, а він палахкотів всіма теплими кольорами осені. Було так гарно, що аж дух перехопило! Я ходила по опалому листі і мріяла, коли раптом побачила казку, оту малесеньку-премалесеньку казочку-дівчинку, яка виглядала з-під листочка і дзвінко сміялась. Як тільки

ки я наближалась до неї, вона швидко переміщалась в інше місце і вже сміялась на квіточці, а то сиділа на тоненькій гілочці, звисивши ніжки, то піднімалась високо-високо і спускалась на тоненькій срібній павутинці бабиного літа, гойдаючись та сміючись! Яка ж вона мила, ця весела дівчинка-казка! Яка чарівна! Я захоплено спостерігала за нею і не могла відірвати погляду. Диво, та й годі! А вона повела мене до чарівної рудої білочки, яка жила в цьому лісі з давніх-давен і про все знала. Раптом я зробилась такою ж малесенькою, як дівчинка-казка, і полетіла за нею до рудої білочки. А вона й розповіла мені дуже дивні історії, які колись трапились з однією білоччиною родиною. Це були дуже цікаві історії, я слухала і слухала їх, та все запам'ятовувала. А коли білочка закінчила розповідати, то я знову стала сама собою і пішла додому, щоб усе записати і вам розповісти, бо я ж знаю, як ви, діти, любите казку!

Отож, слухайте.

У густому і дуже красивому лісі жило багато білочок, бо росли у лісі і дуби, і сосни, і ліщина; була сила-силенна грибів, ягід, смачних рослин та всякого іншого лісового добра, яке білочки любили їсти, тому і жили вони тут так добре, що ні в казці сказати, ні пером описати! А серед них були дві найкращих, про яких і піде наша мова. Це був хлопчик-білочка на ім'я Рудик і білочка-дівчинка, яку звали Руданя. Це були найкрасивіші білочки в усьому лісі, їх всі любили і завжди кликали до себе погратись. І тому найчастіше звучали в лісі їхні імена: Рудик, Руданя! А Луна й собі підхоплювала і летіло по лісу: «Рудик – Рудик – Рудик, Руданя – Даня – Даня..». От білочки росли-підростали та й зовсім дорослими стали. Пройшов час, і вони справили лісове весілля, на якому всі жителі лісу веселились, співали і танцювали. Було тоді так прекрасно усім: і звірятам, і пташатам, комашкам і метеликам, навіть комарики і ті танцювали та підстрибували аж до хмар! Лісовик подарував молодій парі велике і затишне гніздечко-дуплю у старому дубі, щоб було де жити і діток ростити. От після весілля поселились Рудик і Руданя у новому дуслі. Вони так гарно його відремонтували, що вийшов справжнісінький палац. Бо ж у Рудика були золоті руки, він усе

на світі вмів змайструвати, а Руданя, яку всі кликали просто Даня, була справжньою господинею, вона також усе вміла: плести і шити, смажити і варити. І хоч білочкам це зовсім необов'язково, бо ж інші не плетуть і не шиють, та Даня була не така, вона все хотіла вміти, все знати, всьому навчитись і ніколи про це не шкодувати, бо їй не бувало сумно, а навпаки, Дані було дуже цікаво жити, вона завжди займалась цікавою справою. І от, коли в домі вони все закінчили, навели порядок і красу, то всі аж ахнули від подиву, так чудово було в них і затишно. Отож зажили вони щасливо і радісно. А тут і зима завіяла хуртовинами, злими вітрами задула, пекучим морозом все живе в кутки позаганяла, носа не вистромити! Так холодно та голодно стало. А в палаці Рудика і Рудані тепленько і затишно, ніяка завія їм не страшна. Бо ж Даня виплела із шерсті товсті килими та ковдри, а Рудик змайстрував дубові двері у палаці. Який тут вітер завіває? Який мороз зайде? А в комірчинах стільки харчів: грибів та жолудів, горішків та ягідок! Вони ще й з іншими залюбки ділилися! От і живуть у теплі та в добрі, у мирі та злагоді, бо влітку не лінувались, а працювали, старались, а тепер все є.

Час ішов швидко, і навесні в Дані і Рудика народилось аж п'ятеро дітей. Було три хлопчики і дві дівчинки. Малята були такі милі, такі гарненькі, що тато з мамою не могли ними натішитись. Діти щодня підростали, розумнішими ставали. Мама з татом їх годували, кутали в теплі ковдри у холодні дощові дні. А діти були життєрадісні і веселі, вони тішили своїх батьків витівками та іграми. Та от всюди стало зовсім тепло, все зацвіло, зазеленіло і білочки-діти вперше вийшли на прогулянку. Який же чарівний світ відкрився перед ними! Все дивувало і приваблювало. Вони дивились і про все питали, питали. Питань було безліч, і батьки не встигали відповідати, бо ж дітей було багато, а запитань ще більше! А дітям все хотілося знати! І вирішили батьки віддати їх у лісову школу.

Але таких маленьких у школу ще не приймали, тому Руданя сама навчала дітей всьому на світі, бо жили вони у величезному лісі, такі маленькі! Було тут стільки небезпеки, про яку ми з вами, навіть, не здогадуємося.

Мама діток навчала і співати, і розмовляти, і по гілочках стрибати, ще й від ворога втікати. Посадить їх рядочком на гілочці та й розповідає, а згодом перевіряє те, чого навчила. А як тільки здалеку зачує небезпеку, зразу рятує своїх маленьких білченят, закриваються в хатці і сидять, чекають, доки небезпека мине. А їхній тато весь час ходив на полювання, бо ж треба було годувати веселу і велику родину! Тому з дітками бував менше. Та у вільний час вчив діток полювати, корінці діставати, горішки рвати, гриби збирати. А вечорами часто розповідав дітям цікаві історії. А діти були дуже кмітливі, вони радували тата з мамою своїми успіхами, добре засвоювали школу життя.

З кожним днем діти підростали, і тому простір, де вони грались, також зростав. Вони перелітали з гілочки на гілочку так швидко, що старого дуба, де вони жили, стало їм мало. Тому вони почали перестрибувати на величезні сосни, а потім знайшли ще більшого дуба, якому було, мабуть, років зо триста, і освоїлись на ньому. А з висоти побачили, що зелене море лісу не кінчається, це їх дуже здивувало так, що вони почали просити тата і маму повести їх кудись далеко-далеко, бо чули вони від звірят, що є там щось за лісом. Але мама була мудрою, вона пообіцяла дітям все показати, але після того, як ті будуть знати всі правила поведінки, стануть дуже спритними і вмілими, бо у лісі і заблудитись можна, і пропасти. Дітям нетерпілося скоріше все знати, вони наполегливо вчилися, а одного погожого дня для них відчинила двері і лісова школа.

Ось тут почалися справжні заняття. Діти Рудика і Рудані були виховані і чемні, багато всього знали. А в школі наполегливо працювали, що в усіх викликали захоплення. Вони швидко навчились читати сліди птахів і звірів, розрізняти запахи, дізнались про секрети поведінки хижих звірів, познайомились з правилами безпечної поведінки. Вони часто ходили з іншими звірятами на екскурсії, які проводила вчителька, відвідували різні потаємні куточки лісу, про які раніше і не здогадувались, і багато чого навчились.

І от одного разу вчителька почала розповідати про дуже дивні і незрозумілі речі. А було це так. Якось діти запитали, що то за дивний і страшний звук далеко-далеко за великими соснами? Він дуже тривожив дітей тепер, коли їхня школа розмістилась за старими соснами. Звук то наростав, то стихав, але чули його постійно. Тоді вчителька і почала розповідати про те, що там є величезна дорога, як ріка, але по ній не вода тече, а біжать великі і страшні автомобілі, тріщать страшенно мотоцикли... І це вони такий створюють шум, так страшно ричать і мчать з величезною швидкістю, а зупинитись відразу не вміють. Тому на цю дорогу йти не можна ні звірятам, ні пташкам, бо навіть пташок ці страховиська можуть на ходу збити.

А до того, пахне дорога і страховиська, які по ній біжать, дуже неприємно. Але дорога дуже рівненька і тверда, а вечорами ще й тепла. Та йти туди не можна. От прибігли білченята додому і ну розповідати про диводивне – дорогу і страховиська-машини. А тато вже давно про це знав і ввечері, коли діти збирались спати, розповів їм страшні історії про дорогу.

Історія перша

Дорогу зробили люди. Вони дуже розумні, багато чого вміють, багато знають. Машини свої вони зробили для того, щоб пересуватись у просторі. Бо крил у них нема, як у пташок; навіть нема таких гарних і пухнастих хвостів, як у білочок, щоб швидко перестрибувати з гілочки на гілочку. Але в них є розум. От вони і придумали собі такі засоби пересування. Та, напевно, щось у них не вдалося, тому що їхні машини часто розбиваються і люди гинуть в аваріях. А буває й так, що люди чи звірі потрапляють на дорогу, а там їх збиває автомобіль, який не може звернути з дороги, не може відразу зупинитись.

– А чого туди йдуть звірі? – спитав Пушок.

– А тому, що незвичайне зажди приваблює, от і йдуть вони подивитись, що то гуде та скрегоче, а там на них чекає біда, – сказав тато.

– А що, вони у школі не вчилися, ті звірі? – поцікавилась Руся.

– Хто вчився, а хто й ні. А от цікаво всім, вам теж цікаво, теж кортить подивитись, що ж воно таке та дорога та страховиська, які бігають там з шаленою швидкістю. Чи не так?

– Правда... – тихо відповіли діти.

– А ти пригоду розкажи, татусю, я так люблю слухати, – попросив непосидючий Скік.

– Добре, тоді слухайте. Був у мене знайомий їжачок. Дуже допитливий і цікавий. Ми з ним не раз гралась вечорами, коли були маленькі. Він умів так цікаво розповідати, що всі ми збирались і слухали його казки та пригоди. А увечері тому, що він нічний житель, виходить зі своєї хатки надвечір, як починає сутеніти, а вдень спить-відпочиває. А ми вже набігаємось за день так, що хочеться спокійно посидіти перед сном. От тоді охоче і слухала їжачка Колючка. Він нам про цю дорогу завжди розповідав стільки страшного і незнайомого, що нам дуже кортіло туди піти, але Колючок застерігав усіх про небезпеку, яка притаїлась там і сидить. Було і страшно і цікаво. Але нас не пускали батьки, а він тихенько виходив уночі на полювання до дороги, бо казав, що там краще поживу шукати, а ще розповідав їжачок, що дорога вночі тепла-тепла, на ній можна погрітись, коли всюди вже холодно і мокро від роси. А машин вночі мало, як зачуєш здалеку гуркіт, то можна спокійнісінько втекти. Ось так кожної ночі він виходив на дорогу, а другого вечора розповідав про страшні і кумедні історії, які траплялись на дорозі. Тільки завжди чомусь було більше страшних історій, але ми уважно слухали Колючка, захоплені його розповідями. Ми захоплювались нічними подвигами їжачка, бо самі вночі міцно спали і бачили цікаві сни, а вдень було так багато роботи, та ще й простір наш був обмежений, бо за цим стежили тато і мама, що ми не раз просто забували і про їжачка, і про дорогу. Та прийшов такий час, коли ми підросли і вже могли бігати по всьому лісу. І першою метою була дорога. І от вперше ми пострибали туди, де гуло, гуркотіло, пищало і стугоніло: до тих страховиськ, якими нас не раз лякали, яким чали з шаленою швидкістю і ні один звір не міг з ними змагатись, а вони їхали нескінченним потоком. Ми були страшенно наля-

кані тим, що побачили. Навіть птахи не могли довго змагатись з цими чудернацькими транспортними засобами. Дехто не витримав цього шуму, неприродного запаху і швиденько повернувся у своє природне середовище, щоб ніколи сюди більше не потрапляли, а дехто залишився і зі страхом дивився, мов заморожений, на це диво. Серед них був і я зі своїми друзками. Ми не могли відірвати погляду від дороги і все думали, який герой наш їжачок, коли виходить прямо на дорогу, щоб погрітись.

Та раптом щось як заскрегоче, як завищить! Та так, що один з нас аж з дерева впав від несподіванки, а моє серце здавалось провалилось у п'ятки від страху. Ми швиденько повтікали хто куди... А коли страх ущух і ми наважились визирнути, то побачили на дорозі маленьку лисичку, яка лежала нерухомо. Її об'їжджали машини, а вона не рухалась, бо її збила машина, коли лиска хотіла перебігти дорогу. Нам стало так страшно, що ми негайно побігли додому і з того часу вже ніхто не наважувався бігати на дороги. Було дуже шкода руденьку, яка, мабуть, теж із цікавості випробувала свою долю. Кожного вечора їжачок приносив нам новини, а ми просили його не ходити на цю дорогу. Він весело сміявся, казав нам, що тепер став не такий повороткий, бо запасється жиром, щоб переспати зиму, але ходив все одно на дорогу. Та одного вечора, пізньої осені він не прийшов. Ми чекали й чекали, але він не з'являвся. Хтось подумав, що він спить у нірці, та прилетіла Сорока і розповіла, що Колючок вже не прийде, бо якось вночі він не встиг вискочити з-під коліс машини.

А було це так, Колючок, як завжди, побіг дуди поживитись. Вполював собі здобич, добре попоїв, та й вирішив погрітись на дорозі, бо повітря було холодне, а дорога за день нагрілась під сонечком і так приваблювала теплом. Він ліг та й задрімав. Нічого не віщувало лиха, було всюди тихо. Та коли їжачок почув гуркіт, то не встиг відбігти, сам же казав, що став неповоротким. От таке сталось з нашим добрим і хоробрим їжачком, який розповідав цікаві історії про дорогу, а сам загинув від необережності, бо знехтував правилами.

– Ой, як страшно... Чого з ним така біда трапилася, він же був хорошим?

– сумовито промовила Росинка.

– А тому, що з добрими може трапитись лихо, якщо не виконувати правил дорожнього руху, – серйозно роздумував Русик. Треба знати добре правила переходу і поведінки на дорогах. Переходити тільки у визначеному місці, а гратись і грітись на дорозі зовсім не можна.

– Правильно, а як переходу нема, то треба дочекатись, доки на проїжджій частині не буде транспорту, переконатись у цьому і тоді йти, – доповнила Руся.

– а гратись взагалі не можна на дорозі, це дуже небезпечно. І кому потрібне геройство, яке закінчується так гірко. Навіть поблизу дороги і то не можна гратись, бо ненароком дитина може вибігти на дорогу, а так, як робив Колючок, – це просто недопустимо! – додав Пушок.

– А все це пусте! Це сталось від того, що їжачок повільно бігає! Зі мною такого б не сталося, я бігаю краще за всіх, стрибаю вище за всіх! – гордо хвалився Скік.

Руданя мовчки слухала діток, та коли таке почула, то дуже розсердилася і сказала:

– А хіба через дорогу бігати можна чи стрибати?

– Ні! – дружно відповіли діти, а Скік опустил голівку, йому стало дуже соромно за себе, що так похвалився невчасно. Звичайно, він теж знав, що бігти через дорогу не можна, бо можна впасти, тоді нічого не врятує. По дорозі теж не можна бігти, це тобі не стадіон! А от забув зовсім, та ще й похвалився.

Діти-білченята з мамою і татом зразу ж взялись повторяти правила дорожнього руху, бо дорога – це дуже небезпечне місце, пов'язане з великим ризиком. А всі ж знають, що правила існують для того, щоб їх ретельно виконувати, не забувати так як Скік. Довго ще горіло світло в білоччиній хатці. Діти повторювали правила, щоб зберегти своє здоров'я і життя від небезпеки.

Тепер кожного дня, як діти йдуть до школи, мама й тато нагадують їм правила, щоб хтось, бува, не забув. А з дітьми таке трапляється, що вони забувають їх, як затіють цікаву гру.

А ви, діти, не забули правил дорожнього руху? Давайте повторимо і вивчимо нові, бо ...

*Щоб здоровим завжди бути,
Треба добре те збагнути,
Що дорога, безперечно,
Дуже й дуже небезпечна.
Та, як правила ти знаєш,
І щодня їх пам'ятаєш,
То, звичайно, що тоді,
Де узятися біді?*

**1. Кожен знає перехожий,
Перехід – на зебру схожий.**

*Й попереджувальний знак
Перехід покаже, так?*

**2. А від школи і додому
Знаєш стежечку знайому?
Бо ж водили мама й тато,
Хоч і знаків там багато
Знає вже дитина кожна,
Краще як пройти тут можна.**

А тепер і для загадок час.

Ви любите загадки, діти?

*Якось через кладочку
Йшла собі Загадочка.
А побачила Миколу
Та й зайшла до діток в школу.
Щоб побачитись, погратись,
Трохи з ними позмагатись.*

*Ще – загадок загадати
Їх про децо розпитати.*

1. По дорозі летить

Що є сили тріскотить.

Крил не має, а роги є,

Має він ім'я своє... (мотоцикл)

2. Перше біжить, а друге доганяє.

На собі вершника тримає.

Роги є і голос має,

Як він зветься, хто вгадає?

(велосипед)

3. Такий собі віз,

Має четверо коліс.

Без вола і без коня

Куди хоч біжить щодня.

(автомобіль)

4. Не живий, а голос має.
Хоч не пташка, а літає.
В синім небі цей артист
Залишає білий хвіст. **(літак)**

5. Має хто три різних ока

*Будь завжди уважний друже,
Знай всі правила, мій друже!
Де їти, де постояти,
Де потрібно почекати.
Це не жарти і не сміх,
Бо життя – одне у всіх!*
(Діти повторюють правила дорожнього руху, малюють у зошитах малюнки і вивчені знаки.)

Та ще й дивиться звисока?
Ними він весь час моргає,
Що за звір, хто відгадає?

(світлофор)

*Світлофор три ока має,
Він про все розповідає:
Жовтий – стій і роздивись,
Враз замри, не ворушись.
Бо червоний запалає,
Він їти забороняє.
А зелений засвітився –
Це для тебе шлях відкрився.*

Тестові завдання:

1. Де жили білочки?
а) у парку; б) у лісі; в) біля школи.
2. Що подарував лісник білочкам?
а) кошик із горішками; б) солодощі; в) гніздечко-душло.
3. Хто відремонтував їм житло?
а) дятел; б) самі; в) лісник.
4. Скільки діток народилося у Рудика з Руданею?

а) трое; б) семеро; в) п'ятеро.

5. Куди батьки віддали своїх дітей?

а) у музичну школу; б) у спортивну секцію; в) до лісової школи.

6. Чому білченят не взяли до школи?

а) не вміли читати; б) були маленькими; в) не вміли рахувати.

7. Хто навчав їх вдома?

а) ліс; б) звірята; в) мама.

8. Коли білченят взяли до лісової школи?

а) коли вивчили букви; б) коли вивчили всі правила поведінки;

в) коли навчились рахувати.

9. Що зацікавило білченят?

а) небо; б) сонце; в) дорога і машини.

10. Хто розповів першу історію?

а) синичка; б) зайчик; в) їжачок.

11. Куди щонаочі ходив їжачок?

а) на дорогу; б) у сад; в) у село.

12. Кого побачили на дорозі білченята?

а) слона; б) маленьку лисичку; в) маленьке мишеня.

13. Яка пригода трапилася із лисеням?

а) побилося із друзями; б) збила машина; в) попало в пастку.

14. Чому їжачок не прийшов із нічного полювання?

а) його забрали діти; б) знайшов кращих друзів; в) попав під машину.

15. Чому із лисеням і їжачком трапилася біда?

а) були маленькими; б) знехтували правилами; в) не послухали старших.

16. Які правила діти – білченята почали повторювати з мамою і татом?

а) правила переносу слів; б) правила ввічливості;

в) правила дорожнього руху.

Правила безпеки дорожнього руху

1. Перехід дороги

Пішоходи повинні переходити проїжджу частину вулиці по пішохідних переходах. Переходи бувають наземні, підземні, надземні.

Якщо в зоні руху нема переходу, дозволяється переходити дорогу під прямим кутом у місцях, де дорогу добре видно в обидва боки. Якщо є світлофор, треба керуватися його сигналами. Переходячи вулицю, треба подиви-

тись ліворуч, а потім, дійшовши до середини, - праворуч.

2. Особливості руху пішоходів за складних дорожніх умов

Коли туман, опади, ожеледь, то виникають складні дорожні умови. Так, на слизькій чи мокрій дорозі значно погіршується гальмівний шлях транспортного засобу, що може призвести до наїзду на пішоходів. Окрім того, пішоходів може засліпити світло фар автомобілів. Щоб уникнути травмування, необхідно:

- переходити тільки тоді, коли впевнені, що транспорт знаходиться на достатній відстані;
- не можна переходити дорогу в місцях, де вона має круті повороти;
- у вечірній чи нічний час слід потурбуватися, щоб виділити себе на проїжджій частині чи узбіччі (блискучі предмети, предмети білого кольору).

При переході дороги в умовах недостатньої видимості необхідно оцінити дорожню ситуацію ліворуч і праворуч, переконавшись у безпеці, лише тоді переходити дорогу.

V. Особиста безпека

Правила поведінки для кожної дитинки

1. На уроки приходь вчасно, ніколи не запізнюйся.
2. Веди себе чемно, вітайся з учнями, вчителями, батьками.
3. На уроці не розмовляй, уважно слухай вчителя і відповіді учнів.
4. Не вигукуй, а підними руку, коли щось хочеш сказати чи запитати.
5. На перерві не бігай, не кричи. Грайся з друзями в ігри. Не бийся і не штовхайся.
6. В роздягальні охайно вішай свої речі і не розкидай одяг дітей.
7. Бережи власне і шкільне майно. Не псуй парти, стільці, стіни – це твій дім.
8. Не псуй книжок, вони тобі дають знання.
9. Тримай в порядку своє робоче місце. Дотримуйся чистоти в класі, в школі.
10. В їдальні дотримуйся порядку і тиші, прибирай за собою посуд.
11. Правильно користуйся туалетом, поважай працю дорослих.
12. Не сідай на підвіконня, не вилазь на вікна.
13. Не принось у школу сторонніх предметів, які можуть бути засобом травматизму.
14. Не бігай по сходах, не влаштовуй на них забав, не з'їжджай з перил.
15. Старанно і наполегливо вчись, багато читай.

1. Казка про Михайлика та Горе-Лихо

Йдуть уроки, в школі тиша,	Хлопець мало не щодня.
Всі за партами сидять,	А зайшов, не привітався,
Та порушив тишу Міша,	Через клас увесь побрів.
Він спізнився хвилин на п'ять.	Хоч би що! Ще й посміхався,
І урок перериває,	А тоді за парту сів.
Двері різко відчиня.	На уроці розмовляє,
Дітям дуже заважає	То він булочку жує.

То записки розкидає,
То дівчаток часом б'є.
І не може посидіти
Він спокійно п'ять хвилин.
Я скажу вам щиро ,діти,
В класі він такий один.
А як дзвоник залунає,
На перерву час іти.
Він на партах вже стрибає,
Почина когось трясти.
То потягне за косичку,
То з перил по сходах мчить.
То розбризкає водичку
Й стрімголов кудись летить.
То він дошку розмалює,
То вазони поскида.
Каже він, що так жартує.
Ну, не хлопець, а біда.
То книжки порозкидає,

Дітям зошити порве.
То стілець візьме зламає...
Так у школі він живе.
Принесе у школу карти,
То із кактуса шпички.
То ножем поріже парту,
Порозв'язує стрічки.
То він крейду розкидає,

То стрибне на когось вмить.
Неспокійну вдачу має,
П'ять хвилин не посидить.
Косинцем усіх штрикає,
А лінійка в нього – спис!
То він циркуля виймає,
З ним біжить щодуху вниз.
Приладдя шкільне ламає,
Б'є й штрикає ним усіх.
Він таке заняття має.
Комусь горе – хлопцю – сміх!
І не думає хлопчина,
Що скалічить він когось.
Ох, погана він дитина,
Плакати б не довелось...
Як з таким хлопчиськом жити?
Збунтувались діти враз.
Хто захоче з ним дружити?
Всі стомились від образ.
Перестали розмовляти,
Мов Михайлика нема.
Хоче слово він сказати,
Але скрізь – стіна німа.
Він до того, він до цього
Підійде поговорить.
Та тікають всі від нього,
Не бажають з ним дружить.
Та не журиться хлопчина,
Він ще бігає й кричить.
Але ж є якась причина,
Що не хочуть говорить...

«Ох, ці мамочкини діти,
Що не хочуть гратись з ним!
Відвертаються сердито...
Він покаже їм усім!
Зараз він їх розштовхає:
«Гей, ану з дороги брись!»
Але хто то піднімає
Хлопчака й несе увись?
Що, з'явилися в нього крила?
Та ніяких крил нема...
Це якась незрима сила
Підняла його й трима.
Раптом в школі стало тихо,
Діти всі завмерли вмить.
Величезне Горе-Лихо
З хлопцем зляканим стоїть.
В щупальцях його тримає,
Аж під стелю підняло
І назад не відпускає...
Потім враз, як загуло!
«Ти чого тут бешкетуєш,
Що у світі ти один?
Ти чого дітей травмуєш?
Чий такий поганий син?
Заберу тебе з собою,
В ріг баранячий скручу!
Або розтопчу ногою,
Або правил я навчу!»
Діти всі стояли тихо,
Охопив усіх їх жах.
Здоровенне Горе-Лихо

Виростив малий хлопчак.
Раптом все, як закрутилось,
Полетіло сторчака!
Горе-Лихо підхопило
Й дуже стисло хлопчака.
Діти злякано дрижали
І не знали, що робить.
Всі, як вкопані стояли,
Але ось дзвінок дзвенить.
Всіх до класів закликає...
Діти тихо розійшлися.
Горе-Лихо десь літає
І несе Михася ввись.
Вже й уроки закінчились,
Всі розбіглися по хатах.
І затихли в школі кроки,
Та лишився жити страх.
А як зовсім споночіло,
Спати все живе лягло,
Горе-Лихо прилетіло
Й хлопця в школу принесло.
Стало, бідного, лякати,
Грати в піжмурки взялось.
Правил почало навчати –
Треба з ним робити щось!
Хлопець звівся з переляку,
Сам не знає, що робить.
От би виламати гілляку,
Й Горе-Лихо те прибить...
А воно його лякає,
Так, що хлопець ледь не вмер!

Горе-Лишенько кусає, ще й питає
«Як тепер?»
«Що подобається, друже
Як тебе лякають, б'ють?
Щось веселий ти не дуже,
Так тебе ж і дома ждуть...
Але поки не прозрієш
І не станеш мудрим ти,
Й правил всіх не зрозумієш,
Не пуцу тебе, прости...»
І взялося знов лякати,
Підкидати вгору, вниз.
Гострим кактусом штрикати
І чіпляти за карниз.
Колобком його котити,
Терти хлопцем по стіні...
Він же має зрозуміти
Всі ці правила шкільні!
А саме тряслось од сміху,
Як і хлопець теж, колись.
«Ой, спинися, Горе-Лихо,
Я благаю, зупинись!
Зрозумів свою провину,
Вивчу правила шкільні.
Чуєш? Ні одну дитину
Я в житті не скривджу! Ні!»
Горе-Лихо зупинилось
І схилилося в журбі.
Ніби й менше враз зробилось:
«Що ж, повірю я тобі...
Вчи, а я тут почекаю

І від тебе – ні на крок!
Бо таких, як ти, я знаю,
Це вже пройдений урок!
Вчи. А як усе розкажеш,
То додому відпуцу.
Ти зайдеш і тихо ляжеш...
А як – ні, то знов провчу!
Бо твоє я Горе-Лихо,
Ти щодня ростив мене.
І поведься в школі тихо,
Так тоді біда мине».
Ніч пливла, усе мовчало,
Хлопець правила вивчав.
Горе-Лихо засинало
Він додому почвалав.
А коли зайшов до хати,
То батькам все розказав.
І пішов тихенько спати,
Та до ранку і проспав.
Як послало сонце світло,
Ранок росяний устав,
Серце хлопчика розквітло,
Зовсім іншим хлопчик став.
Він зібрав книжки до школи,
В хаті линув тихий сміх.
Як ні разу і ніколи
Він прийшов раніш за всіх.
З усіма дітьми вітався,
Вчителів усіх вітав.
Не кричав, не лінувався,
На перервах гарно грався

І нікого не чіпав.
На уроках не сміявся,
Дітям він не заважав.
За задачу зразу взявся
І найперший розв'язав.
Написав диктант на «п'ять»,
Дуже хлопчик помінявся,
Став серйозним, не впізнать.
Дні ішли, літа минали,
Дуже всіх Мишко любив.
І тепер всі в школі знали –

Він за правилами жив!
З того часу вже ніколи
Він не бивсь, не ображав.
Закінчив з медаллю школу
І чудово жити став.
Все скінчилось мирно й тихо,
Десь поділось з серця зло,
Здоровенне Горе-Лихо
Щезло, наче й не було.

Перевір себе:

1. Як поведився Мишко у школі?
2. Хто виростив Горе-Лихо?
3. Що зробило Горе-Лихо з Мишком? Як заставило вивчити правила?
4. Яким став хлопчик після зустрічі зі своїм Горем-Лихом?
5. Чого навчає казка?

Згадай!

- Для чого ти носиш шкільне приладдя? Коли може воно стати предметом травматизму? Чому?

Пам'ятай!

- Ніколи не біжи по класу чи по коридору з ручкою, олівцем, лінійкою, косинцем чи циркулем — це дуже небезпечно, ти можеш впасти і поранити себе або когось іншого.
- По класу і без шкільного приладдя не бігай, бо можна послизнутись чи перечепитись і впасти, вдаритись при цьому об кут парти або стільця.

Відгадай загадки!

1. Тоненьке, кругленьке,
Серце чорненьке.

Хто на слід його погляне,

Той думку його вгадає. *(Олівець)*

2. Чорний Іван, дерев'яний каптан, де носом проведе, там помітку прокладе. *(Олівець)*
3. Утрюх їдуть братці верхом на конячці. *(Пальчики на ручці)*

Запам'ятай і вивчи.

Ти живеш у суспільстві людсько-
му.

Без людей ти не зміг би прожити.

І хоч правил багато є в ньому,

Ти всі правила мусиш завчити,

Щоб поводитись гарно і чемно,

Та й здоров'я, й життя зберегти.

З тим, хто правила знає, приємно

Спілкуватись і разом іти.

2. Де можна гратись на перерві і після школи, а де – ні!

Казочка про вовченят

Вовченята в школі вчилися

Дуже добре, краще всіх!

На уроках всі трудилися,

Та були проблеми в них

Не в навчанні, тут нівроку

Все було у них гаразд.

Навіть, грамоти щороку

Мали всі за кожен клас.

Математику всі знали,

Вміли в лісі всі читати.

До мільйона рахували.

Словом, вчилися на «п'ять»!

На уроках вміли гарно

Слухати і працювати.

Час проводили не марно,

Знали, що в школі вчать.

Й правила вони всі знали,

Та, як дзвоник продзвенить,

Все на світі забували,

Кожен з них кудись летить!

І штовхається, й сміється,

І кричить, що сили є.

З дітлахами, навіть, б'ється,

Щось доказує своє.

От перерви – це проблеми

Для маленьких Вовченят.

Ну, ніякої системи,

Зплутали усе підряд!

Граються не втому місці,
Де учитель наказав.
А чогось ідуть на східці,
Там, звичайно, ловлять гав.
То залазять на драбину,
То в підвал знаходять шлях.
То на дерева вершину...
Ну, не діти, просто жах!
Але правила є всюди,
Щоб здоров'я зберегти.
Знають їх і звірі, й люди,
І, звичайно, я і ти.
Тож давайте пригадаєм
На перерві йти куди?
Й назавжди запам'ятаєм,
Щоб не трапилось біди.
На перерві треба гратись
Дружно з дітками всіма.
Можна весело змагатись
І страшного тут нема.
Можна вийти на майданчик,
В м'яч погратись, пострибать.
На траву, як на диванчик
Дружно разом посідать.
Можна тут і покричати,
Сили голосу надать.
Можна й спритність показати,
Швидше за усіх промчать!
Треба ж дітям відпочити,
Сил набратись, щоб рости,
І щоб знов уроки вчити,

Перемогам лік вести.
Ігри є цікаві дуже,
Грається в них цілий клас!
Пригадай їх, любий друже,
Пам'ятай про них весь час!
А не бігай без причини
І підніжок всім не став.
Правила ці для дитини,
Що здоровим кожен став.
Але наші Вовченята
Не дотримувались їх.
Наступали всім на п'яти,
Викликали сльози й сміх.
Та до часу так триває,
Сміх до певної пори.
Все кінець, звичайно, має,
Що вже тут не говори!
Вовченятам теж казали,
Що кінець цьому прийде.
Що вони мудріші стали
І не лазили ніде.
Ні на дерево найвище,
Щоб сміливість показать.
Ні в підвал, ні на горище,
Й на паркан не залізать.
Та вони все добре знали,
Але неслухи були.
На слова ці не зважали,
В заборонне місце йшли.
Раз якось звірята грались
У вишневому садку.

Вовченята ж розважались
На горищі у кутку.
Там були якісь папери...
Та чого, лиш не було!
І книжки, й старі шпалери,
А ще – збільшуване скло!
Ллються промені в віконце,
Повіває вітерець...
Скло підставили під сонце,
Загорівся папірець.
Всім цікаво це збагнути,
Бо загадка нелегка!
З промінця вогонь добути
І не треба сірника...
Вовченята дивувались:
«Як це скло – вогонь несе?»
А папери загорались,
Почало палати все!
Хтось поспробував гасити,
Але де там! Що робить?
Вже почав десь дах горіти,
На Вовках вже шерсть горить...
Та пожежники примчали,
Почали гасити хлів,
Вовченяток познімали,
Але хлів дотла згорів...
Ох і шкоди наробили,
От історія яка.
Що пожежу учинили
Без одного сірника!
Все батьки відшкодували,

Щоб до суду не тягли.
За чуби дітей тягали,
Щоб слухняними були.
Діти зразу присмирили
Від великої біди.
Нижчі від трави ходили
І тихші від води.
Та не довго так блукали,
Просто – більше не могли.
Гру на східцях влаштували
І штовхатись почали.
Не від зла, а просто грались.
Зла ніхто не планував.
Зовсім трошки поштовхались,
А Зайчисько з східців впав.
Й, ніби, м'ячик покотився,
Зверху прямо-прямо вниз.
Як внизу він опинився,
Щоб не плакати – зуби стиск.
Та й не міг уже кричати –
Без свідомості лежав.
Стали Зайця рятувати,
Щоб, бідненький, не вмирав.
Вовченята полякались,
Сльози капали у них.
От і знов вони догрались,
Чим скінчився їхній сміх...
Всі ходили, мов примарні,
Та й тепер їм не до гри.
Зайчик пролежав в лікарні
Мабуть місяців із три.

Вовченята ходять тихо,
Щоб біди знов не було.
Та за ними бродить лихо
Повсякчасно, як на зло.
Якось літом біля школи
Вовченята мирно йшли.
Глядь, кар'єр, в яким ніколи
Вовченята не були.
Закортіло подивитись
Та й погратись там хоч мить.
У м'якім піску заритись...
Ну, кому з вас не кортить?
І залізли, гратись стали,
Рити ямки і стрибать.
Але трапились обвали...
Хто їх прийде рятувать?
Їх, звичайно, всі спасали,
Ті, що тут поблизу йшли.
З ніш піщаних витягали
І робили, що могли.
Штучне дихання робили,
Дихали їм «рот у рот».
Зілля запашне носили,
Квіти також – кращий сорт.
Рятувала їх охоче
Медицина, як могла.
Та біда, темніша ночі
До одного з них прийшла.
Що поробиш? Так буває,
Хто себе не береже,
Той у пастку попадає...

Що, не знали? Та невже?
Вчать вас в школі, вчать удома,
Що життя у всіх одне.
Щоб вели себе свідомо,
Бо біда вас не мине.
Якщо гратись де попало,
Правила ігнорувать.
І, хоч правил є чимало,
Всіх їх треба пам'ятать.
І не слід їх забувати,
Бо життя в усіх одне,
То ж, не треба пустувати
І тоді біда мине.
Вовченята зрозуміли
Крізь яку біду пройшли.
Добре правила завчили,
Гарно всі себе вели.
Більше з ними вже ніколи
Не траплялось злих пригод.
Знову ходять всі до школи
Чемно і без перешкод.
Ще й малих звірят навчають
Як, коли себе вести.
Бо вони вже досвід мають,
Можуть приклад навести.
Ще й рішили слідкувати
Біля тих принадних місць,
Де самі любили грати,
Як було їм рочків шість.
Щоб не трапилось пригоди,
Злого лиха та біди,

Не роби собі на шкоду,
У такі місця – не йди.
Назавжди запам'ятайте
Правила, як день ясні.
А тепер відповідайте
Коротко – чи так, чи ні!
– Горище чи старий літак –
Це не місце іграм?
– Так!
– А тепер скажіть мені,
В ліфтах можна гратись?
– Ні!
– І в підвалах аж ніяк
Не підходить гратись?
– Так!
– Можна лізти по стіні,
По дахах, по трубах?
– Ні!
– На будову йде хлопчак,
Там біда чекає?
– Так!
– Гілки в дерева міцні,
Можна лазити по них?
– Ні!

А тепер назвіть небезпечні місця, де дітям гратись заборонено.
(Горища, підвали, ліфти, трансформаторні будки, дахи різних будівель, пожежні драбини, високі дерева, сходи, каналізаційні люки, дороги, транспортні магістралі, будівельні майданчики, кар'єри, старі будівлі, які можуть нести загрозу життю та здоров'ю дитини).

Практична робота

Діти можуть намалювати гру на перерві.

А тепер відповідайте,
Слово в риму підбирайте.
Щоб не трапилось біди
У такі місця – не йди!
Там, де сходи є пожежні,
Будьте дуже обережні!
Правила запам'ятайте,
Про свою безпеку дбайте!
Лихо хай усім мине.
Бо життя у всіх одне!
На перервах дружно грайтесь,
Гарно, весело змагайтесь!
І не бийтеся ніколи
Ні в дворі, ні серед школи.
Бійка вас не прикрашає,
Наслідки погані має.
І на сходах теж не грайтесь,
Йдіть праворуч, не штовхайтесь.
У життя щасливі йдіть
Та здоров'я бережіть!

- Зараз на аркушах, де зробили малюнки, можна написати безпечні місця для ігор. (Коридори та ігрові кімнати, спортивні зали та майданчики біля школи та біля будинків, відведені для ігор місця).

VI. На відпочинку

1. Казка про тисячі бід або про те, де гратися не слід

Гарно ж як! Пташки співають,
Річка весело блищить.

На природу поспішають
Всі, хто хоче відпочити.
Тут і галасу немає,
Як у велетнях-містах,
Ліс зелений нас вітає,
Зріють ягоди в садках.
Квіти радісно стрічають,
У повітрі аромат.
Словом, люди поспішають
На курорт, у ліс, у сад.
На повітря, до водички,
В гори їдуть і в село.
І до озера, й до річки,
На пісочок, у тепло.
Їдуть ще відпочивати

На південні береги
Щоб під сонцем загоряти,
Сил набратись і снаги.
Бо повітря і водичка,
Сонця промені ясні
Красять людям гарно личка
І народжують пісні.
Тут завжди дітей багато,
Різні ігри, щирий сміх.
Відпочинок – це вже свято
Для дорослих і малих.
Всі дорвались до природи,
Їдуть в гори і на пляж,
Ходять з радістю в походи,
Ще й на скелі лізуть аж!
Кожен робить, хто що вміє
І до чого хто привик.
Наближаються до мрії,
Бо чекали цілий рік!
Добре скрізь відпочивати,
Де б не їхав хто куди.
Треба правила лиш знати,
Щоб не трапилось біди.

Правил тих – силенна сила!
Для дорослих і малих.
Якщо ти людина вміла,
Розберешся сміло в них.
І тоді ніякі біди
Вже людині не страшні.
Тож дивись, не втраť із виду,
Всі виконуй, а як ні...
То не знаю й що казати,
Може статися усе!
А тоді і біль, і втрати
Відпочинок принесе.
Зважте всі на це, будь ласка,
Всі ці правила для вас!
Розкажу вам, діти казку,
Бо для казки саме час.
А у казці, кожен знає,
Точно так, як у житті.
Казка вивчить помагає
Правила ці золоті.
Слухайте або читайте
В казці правила прості.
Добре їх запам'ятайте –
Це потрібно у житті!

Літні пригоди зайців-пустунців

У лісочку чарівному,
Серед квітів і зела
У вербі, в дуплі старому
Казка-дівчинка жила.
Все вона і знала, й чула,

Навіть записи вела.
За всіма спостерігала,
Бо допитлива була.
Знала все-усе на світі –
Всіх пригод і не злічить!
І чого так сонце світить,
І чого струмок дзюрчить.
Чому ніч зірки світила
І чому дуби сумні.
А коли мене зустріла,
Розказала все мені.
Я тепер усе це знаю:
Хто як жив і з ким дружив.
Казку вам розпочинаю
Про Зайців, про пустунів.

Бо зайчата всі, як діти,
Все у них, як і у нас.
Вміють гратися, радіти,
Навіть плачуть, і не раз.
От одного разу літом
Грались Зайчики весь день.
У межі, під самим житом,
Ще й мугикали пісень.
Тих, що в школі їх навчились.
Дехто більше, навіть, знав.
Тут машина зупинилась
Вийшов тато і сказав:

«Їдем всі відпочивати
Завтра вранці, то ж, вперед!
Все з собою треба взяти:
Ролики, велосипед,
Самокат, м'ячі, ракетки,
Ще скакалки і гамак...
Посуд разовий, серветки –
І сідаєм на літак,
Летимо в краї казкові,
Де озера і річки,
І полянки пречудові...
Тож, збирайтесь, діточки!»
Діти просто остовпіли,
Диво-дивне, чудеса!
Й тут вони погратись вміли,
Але там така краса!
Тож побігли, покладали
Чемодани й рюкзаки.
Ранку всі Зайці чекали,
Хвилювалися таки...
Сонце встало дуже рано,
А найперший тато встав.
Вніс в машину чемодани
І Зайчат порахував.
Всі в аеропорт помчали.
Ось літак! Ти подивись!
Включені усі сигнали...
Ось літак піднявся в вись.
Тут усі були щасливі
Від Вовків до Білченят.
Навіть Лиска їла ківі

Й не зважала на Зайчат.
Дуже всі велися чемно,
А не так, як зазвичай.
І, звичайно, недаремно –
Бо летіли в дивний край.
Ось і море, гори, річка
І їда усяка в ряд.
Тут полянка невеличка –
Все, що треба для Зайчат.
Але є своя принада,
Що так зваблює малих.
Десь гуркоче автострада
І гуде, неначе в ріг.
То навчає діток тато,
Щоб усі гуртом були,
До забав, яких багато,
Всі без дозволу не йшли.
Біля дому розважались.
І дружили з усіма.
У м'яча, у теніс грались
І не билися дарма.
Всі кивнули головами,
Бо погодились усі.
І по стежечці до мами
Поскакали по росі.
От пішла сім'я до річки,
На пісочку полежать.
В хвилях чистої водички
І поплавають, й попірнать.
Тато всіх попереджає,
Щоб самі в ріку не йшли,

Хай ніхто не запливає
На глибінь, щоб вберегти
Дітлахів від небезпеки,
Щоб від них біда пішла...
А стоїть страшенна спека.
В воду вся сім'я зайшла.
Зразу діти стали в коло,
Гралися всі, як могли,
Потім грались в водне поло,
А тоді, як попливли!
Хто найшвидше і найдалі –
Дітки лапками гребуть!
Ніби їм якісь медалі
На тім березі дадуть!
Та й стомились. Повертати
Вже Зайцям назад пора.
А до дна тут не дістати.
Хвилі котять, як гора.
Тут один з них як крутнувся,
Щоб до берега пливти.
Та й водою захлинувся
І почав на дно іти.
Хтось із них перелякався
І собі почав тонути.
Хтось же рятувати взявся
І за вуха їх тягнуть.
Та не можуть врятувати –
Крик зчинився на ріці!
Можна тільки жалкувати,
Що потонуть всі Зайці.
Водна служба врятувала,

Хоч були вже всі на дні.
Та й рядочком поскладала
Зайченяток у човні.
Надали їм допомогу...
Ох, нещасні всі тепер,
Та живі, і слава Богу,
Що ніхто із них не вмер.
Тато з мамою чекали,
Але що вони могли?
Ледь самі не повмирили,
Доки їм дітей везли.
В сотий раз їм говорили,
Щоб вели себе, як слід.
Насварили, та не били,
Серце ж в грудях, а не лід!
Діти й так перелякались,
Ледь живі, усі дрижать.
І просили, й вибачались,
Більш не будуть запливать...
Обняли їх мама й тато
І рядком поклали спати.
Як же діток в них багато,
Всім їм треба дати лад...

* * *

Новий день настав раненько.
Вчора був для всіх урок.
Мовчазні вони й тихенькі
І від тата – ні на крок!
У футбол із татом грають –
Стадіон поблизу тут.
Щось тихесенько питають,

Нікуди самі не йдуть.
І на роликах кататись
Дозвіл дав татусь усім.
Треба ж дітям розважатись
І кататись треба їм.
Показав, де є доріжка,
Щоб безпечно всім було.
А в татуся – гарна книжка...
Сонце шле усім тепло.
Діти весело катались
По доріжці біговій.
Що є сили розважались
І стрибали всі на ній.
Показали різні трюки,
Що уміли і могли.
Потім всі взялись за руки
Й до батьків своїх пішли.
Бо схотіли їсти й пити,
Натомилися за день.
Всі не проти відпочити,
Помугикати пісень,
Полежати на дивані,
Подивитися кіно.
Діти всі такі слухняні!
От і вечір у вікно.
День пройшов напрочуд гарно,
Полягали діти спать.
Що ж, урок пройшов немарно,
Всі вели себе на п'ять!
Знову сонце заіскрилось,
Всім хотілось рано встать.

Зайчики розвеселились
І побігли загорать.
Тато й мама наказали,
Щоб не лізли до води.
Та й самі вже діти знали,
Як уникнути біди.
І, хоч дуже їм кортіло
Всім поплавать у ріці,
Та батьки їм не веліли,
То ж послухались Зайці.
А коли дозволив тато
У ріку зайти усім,
Почали вони стрибати,
Дуже добре стало всім!
І на сонці не лежали,
Щоб здоров'я вберегти.
Капелюшки накладали,
Щоб носи не попекти.
День цей теж пройшов нівроку.
Радістю і сонцем цвів.
Не робили діти й кроку
Більш без дозволу батьків.
Інший день у теніс грались,
Самокати в дію йшли.
Діти з радістю змагались
І слухняні всі були.
Та на будь-яку мороку
У народі кажуть так:
Є всього три дні лиш строку,
А народ вам не простак!
Знає, що коли сказати,

Як відрізав, так сказав.
Почало уже смеркати,
Хтось велосипед узяв...
І почав собі кружляти
По доріжці, де є знак.
Захотілось й іншим взяти.
І поїздити отак.
Почали вони змагатись.
Тут і галас, тут і сміх.
Їм немає чотирнадцять,
Тож, дорога не для них!
Місце є, де покататись.
Тут не втонеш, як в ріці.
Можна гарно позмагатись,
Та надумали Зайці,
Й на дорогу небезпечну
Враз поїхали усі...

Ну, а там же, безперечно,
Мчать автобуси й таксі.
А Зайці ж не мають права,
Чотирнадцять їм нема.
Де на тих Зайців управа?
Їх біда там жде сама!

Спеціальної доріжки там немає,
Що робить?
Та педалі крутять ніжки,
Кожен з них кудись летить!
Захопились. Мчать щодуху –
Їм свобода, наче мед!

Вже сигналять їм на вуха,
А вони летять вперед!
Та біда їх тут зустріла.
На секундочку всього...
І машина зачепила
Бідолаху одного.
Він упав, перевернувся
Шість разів, а може, й сім.
Закричав, весь стрепенувся
І життя загасло в нім.
А Зайчата кричали
Аж луна довкіл летить.
Звірі всі понабігали,
Але що вже тут зробіть?
Плачуть діти, мама й тато,
Горечку немає меж.
Можна все в житті здолати,
Лиш життя не повернеш.
Так скінчилась ця пригода.
Горю їх немає меж.

Всім звірятам Зайця шкода
І, звичайно, дітям теж.
Як за правилами жити,
То тоді біда мине.
Пам'ятайте, любі діти,
Що життя у всіх одне.
Назавжди запам'ятайте,
Згадуйте про це весь час:
Грайтесь, бігайте, стрибайте
Там, де місце є для вас.
Ось така біда страшенна
Сталась з Зайчиком одним.
Діти, ви поведіться чемно,
Це потрібно вам усім.
Як берете самокати,
На майданчик йдіть усі,
Бо ж на них не можна мчати,
Де машини і таксі.
Бо хіба машину можна
У секунді зупинить?
Гальма аж вищать тривожно,
А вона собі біжить.
Досить довгий, кожен знає,
Гальмівний у неї шлях.
Транспорт цю властивість має...
А тоді і біль, і страх...
Досить вже про це казати
І читати вам мораль.
Всі про це повинні знати,
Ну а хто не знає, жаль...

Зимові пригоди зайців-пустунців

От Зайці пішли до школи,
Знають правила на п'ять.
І стараються ніколи
Більше їх не забувати.
Та ж, кому, як їм не знати?
Гратись можна! Та не скрізь!
Де кататись, де гуляти
В вихідні від школи дні.
Все було спокійно й тихо
Всі у радості жили.
І Зайців минало лихо,
Гарно всі себе вели.
От уже й зима настала
І задуло холодком.

Скрізь снігів понасипала,
Воду затигла льодком.
Тільки лід тоненький дуже,
А тому туди не йди!
Потерпи ще трошки, друже,
Щоб не трапилось біди.
Але їм кортить скоренько
Стати всім на ковзани.
Стали пробувати легенько

Міцність льоду всі вони.
Хоч і Зайчики легенькі,

Але лід від них тріщить.
А вони ідуть, дурненькі,
Кожен з радості пищить.
Та найважчий провалився.
Правда, мілко там було.
Якось він за кущ вхопився,
Щоб в ріку не потягло.
Раптом правила згадали,
Сіли всі на бережок.
З переляку задрижали,
Мерз від холоду дружок.
А тепер його ангіна
Дуже мучить день і ніч.
Нетерплячка в цьому винна,
Гра така не варта свіч.
От, як ще мороз узявся,
Цілу нічку аж тріщав,
Став під товстий лід сховався,
Лід твердий, як камінь став.
І тепер, всім зрозуміло,
Можна грати тут в хокей.
І сковзатись можна сміло
Для Зайців і для дітей.
І Зайці всю зиму грались

На замерзлому ставку.
Розважались, катались
На прозорому льодку.
Та взялася хуртовина,

Замела усі стежки,
Вкрила сніжня лавина
Лід на річці й бережки.
Не пройдуть тут звірі хижі,
Грузнуть лапи їхні в сніг.
Стали всі Зайці на лижі
І катались, хто як міг!
Взимку всім було чудово,
Справжнє диво, ця зима!
Гарно, весело, казково,
Серед літа так нема!
З гірок звірі всі катались
І на лижах, й на санках.

Весело усі спускались
І не брав нікого страх.
Бо не лізли, де високо,
Де страшенна круговерть.
І скажу вам, цього року
Не взяла нікого смерть.

Хоч катались всі Зайчата
І на лижах, й на санках,
В сніжки бавились малята,
Їздили на ковзанах.
Але правила всі знали
І виконували їх.
Тому радість всі пізнали
І звучав всю зиму сміх.
Тож, дівчата і хлоп'ята,
Повторю ще раз для всіх.
Треба правила всі знати
І виконувати їх.
А тоді життя казкове
Стане взимку й навесні.
Буде гарно, пречудово,
Ще й звучатимуть пісні.
Усміхатиметься небо,

Жайворонок заспіва.
Тож, не лізь, куди не треба,
Буде ціла голова.
Думай, перш ніж щось зробити,
Наслідок який там жде?
Краще добре вік прожити
Й не скалічитись ніде.

* * *

На вербі сиділа казка
І сказала так мені:
«Розкажи усім, будь ласка,
Про Зайчат і їхні дні.
Щоб ніхто не забувався
Правил тих, що в школі вчать.
А частіше посміхався
І поводився на п'ять!»

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма для середньої загальноосвітньої школи. Основи здоров'я. 1-4 кл. – К.: «Початкова школа». – 2006. – 187с.
2. Бей П.І. Основи безпеки життєдіяльності учнів 1-4класів. – Т.: Навчальна книга – Богдан. – 2001. – 4-5с.
3. Бібік Н.М. Основи здоров'я: Підручник для 2 кл / Н.М. Бібік, Т.Є. Бойченко, Н.С. Коваль, О.І. Манюк. – К.: Навчальна книга, 2004. – 143 с.
4. Бібік Н.М. Основи здоров'я: Підручник для 3 кл / Н.М. Бібік, Т.Є. Бойченко, Н.С. Коваль, О.І. Манюк. — К.: Навчальна книга, 2004. — 111с.
5. Бібік Н.М. Основи здоров'я: Підручник для 4 кл / Н.М. Бібік, Т.Є. Бойченко, Н.С. Коваль, О.І. Манюк. — К.: Навчальна книга, 2004— 143с.
6. Бібік Н., Коваль Н.С. Основи здоров'я в початковій школі: Методичний коментар // Початкова школа. – 2005. – №10. – 42-44с.
7. Бойченко Т.Є., Коваль Н.С. Основи здоров'я у початковій школі // Початкова школа. — 2006. — № 9. —34-37с.
8. Ващенко О., Свириденко С. Організація здоров'язберігаючої діяльності початкової школи // Початкова освіта. – 2005.- №46. –2-4с.
9. Ващенко О., Свириденко С., Формування навичок здорового способу життя // Початкова освіта. – 2007.- №16. –12-15с.
- 10.Гнатюк О.В. Охорона життя і здоров'я учнів. 1-4 класи. — Харків: Ранок, 1998. — 112 с.
- 11.Довідник школяра / Черевко О.М. – Х.: ВД «Школа». – 2005. – 341-343с.
12. Загадки / Відп. ред. С.Д.Зубков. – К.: Дніпро. – 1999. – 158 с.
- 13.Красоткіна Н.Г. Творимо здоров'я душі і тіла. //Розкажіть онуку. 1997р. – №23-24. – 2-48с.
- 14.Лохвицька Л. Про здоров'я треба знати, про здоров'я треба дбати // Палітра педагога. – 2004. – № 2. – 20-23с.
- 15.Семінович А. Казки. Луцьк. Волинська обласна друкарня, 2006. –8-32 с.
- 16.Шахненко В.І. Азбука здоров'я молодшого школяра. — К.: Центр «Магістр — S». – 1998. — 56 с.

